ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 258 (11856)
1968 оной ноябриин 1, пятница

Сэн 2 мүнгэн

Марксизм-ленинизмын туг доро, Коммунис партиин хүтэлбэреэр—манай орондо коммунизмын илалта туйлахын түлөө тэмсэлэй шэнэ илалтанууд тээшэ урагшаа!

(Агуу Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудһаа).

ХҮДӨӨ АЖАХЫН АСУУДАЛНУУДААР КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН, ЦК-гай ПЛЕНУМУУДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЯМАРААР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай 1968 оной октябриин 30-да болоһон Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэһэн элидхэл

...д! Партиин XXIII съездын ...инүүдые бэелүүлэн, совет ...ын ба соёл культурын ...тада ехэ амжалтануудые ...СССР-эй промышленна про...66—1968 онуудта 30 ша...нтээр нэмэхэ. байна. 1000 ...мышленна томо предприяти ...шлгануул ашаглалгада үгтэ... промышленность саашадаа ...үнгэн ба эдеэ хоолой про...стиин бүхы продукциинь ...ор нэмэ. Техническэ хэдэн ... шухала асуудалнууд ... Хүдөө ажахы өөрынгөө ... шэнэ алхамуудые хэһэн

...нуудтэ социально-эконо... ...ухала хэмжээнүүд бэелүү... ... тоодо салин хүлһэнэй ...о захын хэмжээе дээшэ... ...дэ хэдэн һалбаринуудай ...жалай хүдэлмэрилэгшэдэй ...дые гуримшуулга, пенси...эмжые дээшэлүүлгэ ба бу...лөно. Эдэ бүгэдын эсэстэ ...дэ абажа үзэбэл, 1966—...дта ажалшадай бодото ол...һан процентээр гү, аяи ...ндa зэргээр 6,4 процентээр ...

...гэгээрэл ба соёл болбосо...лтатайгаар хүгжэнэ. Орон ...э 37 дээдэ һургуули нээ... ...һуралсалай газарнуудай ...дэй тоо 600 мянган хү...сай дунда һургуулинуудай ... тоо зургаан зуу мянга ...ор олон болоо. Профессио...хническэ, тэрэшэлэн юрэн...хы һуралсал саашадаа хүгжөө. Совет эрдэмтэд, манай бүхы эрдэм наука шэнэ амжалтануудые туйлаа.

Мүнөө бүхы орон дотор үнэхөөрөөл бүгэдэ арадай хүдэлөөн дэлгэрэнхэй. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэхи эгээн лэ гайхамшагта үдэрнүүдэй нэгэн—агуу ехэ ухаан бодолто, революционер, совет арадай, бүхы дэлхэйн ажалшадай вождь ба багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ой ойртожо байна. Промышленностиин, хүдөө ажахын, транспортын ба барилгын хүдэлмэрилэгшэд—бүхы мэргэжэлэй ба элдэб наһанай хүнүүд энэ үдэрые ажалай һэлэгүүдтэйгээр угтаха бэлэдхэл хэжэ байнхай. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй хүндэлэлдэ зорюулан табан жэлэй түсэбые 1970 оной ноябриин 7 хүрэтэр дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн бүхы орон дотор, бүхы совет арадай дунда дэлгэрэнхэй. Энэ гайхамшагта хүдэлөөе манай Пленумэй зүгһөө ехээр һайшаахыемни, социалис мүрысөөнэй ехэ амжалтануудые туйлахыень городой ба тосхонуудай ажалшадта хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Манай ургалтын баримтанууд ба тоонууд, орон дотор боложо байһан ажалай ехэ дэбжэлтэ совет арадай соёл сурталай талаар ехэ хатуужалтай, коммунизмын агууехэ хэрэгтэ хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байһыень, Советскэ Союзай Коммунис партиин политикые, бодото ажал ябуулгые гүнзэгыгөөр ойлгодог, дэмжэдэг байһыень үнэмшэсэтэйгөөр харуулжа үгэнэ.

I.

Хүдөө ажахын талаар партиин шиидхэбэринүүд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ

...д! Хүдөө ажахын асуудал...СС-эй XXIII съездын шиид...д соо горитой һуури эзэл...таанад мэдэнэт. Хүдөө ажа... арадай ажахын тон үргэн, ...ала һалбаринь болоно гэжэ ...одог. В. И. Ленинэй һурга...өөр хүдөө ажахын бата бэхи ...үри байгуулангүй «ажахын ... байгуулалта эрхилхын ар...

... ажахын энэ һалбариин ... удха шанартай байһыень ...һан, хүдөө ажахын талаар ...дын, КПСС-эй ЦК-гай мар...йн Пленумүүдэй шиидхэбэ... ямараар дүүргэгдэжэ бай... асуудалые энэ Пленумэй ... КПСС-эй ЦК-гай Политбю... Тиихэтэй хамта ороной ...ахые саашадань хүгжөөхэ ...уудалнуудые мүн лэ хара... шухала гэжэ Политбюро

... ажахын талаар партиин ...еринүүдэй, тэрэнэй түсэбүү...аар дүүргэгдэжэ байһан ту...ынгээ урда тээ энэ һалба...жэлтэдэ һүүлэй үедэ боло... лэ горитой хубилалта... тогтожо хэлэхыемни зүб...

... ажахын асуудалнуудаар ... XXIII съездын, ЦК-гай Пле... шиидхэбэринүүд бүхы пар... арадай зүгһөө ехээр һай..., дэмжэгдэһэн байгаа гэжэ ... Хүдөө нютагуудта пар...елүүлдэг политикые хү...дөөгэй ажалшад, тэрэшэлэн хүдэлмэришэн анги, совет интеллигенци—ороной бүхы ажалшад гүнзэгы ехээр ойлгон угтаһан байна. Энэ политика социалис предприятинууд бологшо колхоз, совхозуудта өөһэдынгөө арга боломжонуудые хүсэдөөр элирүүлгэдэ туһалаа, ажахынуудай, газарай органуудай, советскэ ба партийна организацинуудай үүсхэлые дээшэлүүлээ, ниитынгээ үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ ажахынуудай, хүдөөгэй ажалшадай урмашажа байха социалис гол ёһонуудые бэхижүүлгэдэ туһалаа. Коммунис байгуулалтын зорилгонуудые дүүргэлгэдэ бүри таарамжатай һайн архэ байдалые КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд хангаа.

Партиин XXIII съездһээ хойшо хоёр жэл хахад, ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо гурбан жэл хахад үлүүтэй саг үнгэрөө. Энэ богонихон саг болоно, гэбэшье хүдөө ажахын талаар партиин хараалһан хэмжээнүүд түс һалбариие дэбжээлгэдэ, манай социалис гүрэнэй экономическа ба политическэ хүсэ шадалые саашаданъ бэхижүүлгэдэ һайн үүргэ дүүргээ, хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай холбоое бүри ехээр бэхижүүлээ гэһэн тобшолол хэхэ арга туйлагдаһан үрэ дүнгүүд олгоно. Хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар оролдосотой хүдэлмэриин хэгдэжэ байха үедэ манай социалис обществын ажабайдалда Коммунис партиин дүүргэдэг хүтэлбэрилхы үүргын бүри ехээр дээшэлһэниинь улам эли тодоор харагдаа.

КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэдээ, Политбюро ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуурииe бэхижүүлхэ, колхозно ба совхозно үйлэдбэриие дэбжээлгэдэ экономическа урмашуулгануудай дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые абадаг байгаа.

Гурбан жэлэй турша соо (1965—1967 онуудта) гүрэн хүдөө ажахыда үйлэдбэриин барилга хэхын ба техникэ худалдан абахын тулада урда тээхи гурбан жэлэйхидэ орходоо табан миллиард үлүүтэй түхэригөөр ехэ мүнгэ зөөри һомолһон байна. Хүдөө ажахыда тракторнуудые үгэлгэ 1964 ондо 223 мянга байгаа һаа, нёдондо 287 мянга, тэрэ тоодо газар хахалдагуудынь—65-һаа 107 мянга хүрэтэр; таряа хуряадаг комбайнууд—79-һөө 96 мянга хүрэтэр; ашаанай автомобильнууд—85-һаа 134 мянга хүрэтэр олон болоо; минеральна үтэгжүүлгэ—22-һоо 34 миллион тонно хүрэтэр дээшэлээ. Хүдөө ажахыдахи нэгэ хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ абажа үзэбэл, ажалые электроэнергеэр хангалга гурбан жэлэй турша соо 22 процентээр нэмээ.

Хлопок, саахарай свёкло, хартаабха хуряаха гэхэ мэтын хүшэр хүдэлмэриие дүүргэдэг, тэрэшэлэн мал ажалай фермэнүүдые оньһожоруулха машинанууд колхоз, совхозуудта бүри олон болоо. Ургаса хуряалгын үедэ колхоз, совхозуудта автотранспортаар, механизаторнуудай кадрнуудаар бүри ехээр туһаламжа үзүүлэгдэдэг. Газар уһалхын тулада гүрэнэй зүгһөө бүри ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно.

Хүдөө тосхонуудта социальна шухала хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Колхозуудтахи ажалай түлөөһэнэй һара бүридэ заатагүй үгтэхэ хэмжээн тогтоогдоо, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй пенсионно хангалга һайжаруулагдаа.

Эдэ бүхы ба бусад олон хэмжээнүүд хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтада, тэрэнэй шухалын шухала һалбаринууд бологшо таряан ажал ба мал ажалые саашаданъ дэбжээлгэдэ, колхоз, совхозуудай экономикые бэхижүүлгэдэ туһалаа. Хүдөө ажахын бүхы продукциин хэмжээн 1965—1967 онуудта жэлдээ дунда зэргээр 75 миллиард түхэригэй болоо, энэнь урда тээхи гурбан жэлэй бүхы продукциин дунда зэргын жэлэй хэмжээнһээ 10 миллиард түхэригөөр гү, али 15 процентээр ехэ болоно. 1962—1964 онуудта энэ ургалта оройдоол 3 процент болоһон байгаа. Хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, хүдөө ажахын продукци абалга һүүлэй гурбан жэлэй туршада 11 процентээр нэмээ. Энэ һайн үрэ дүн болоно.

Союзна республиканууд бултадаа продукци бүхы дээрэнь абалгые дээшэлүүлһэн байна. Энэ хадаа СССР-эй ЦСУ-гай удаадахи мэдээнүүд дээрэһээ харагдана.

	Хүдөө ажахын бүхы продукциин 1965—1967 онуудай жэлэй дунда зэргын хэмжээн 1962—1964 онуудайхитай сасуулхада (процентээр)	Хүдөө ажахын бүхы продукциин 1962—1964 онуудай жэлэй дунда зэргын хэмжээн 1959—1961 онуудайхитай сасуулхада (процентээр)
СССР	115	103
РСФСР	113	104
Украинын ССР	116	101
Белоруссиин ССР	131	99
Узбегэй ССР	118	107
Казахай ССР	108	109
Грузиин ССР	119	101
Азербайджанай ССР	120	96
Литвагай ССР	129	101
Молдавиин ССР	122	117
Латвиин ССР	126	89
Киргизэй ССР	119	119
Таджигай ССР	121	114
Армянай ССР	110	98
Туркмениин ССР	130	106
Эстониин ССР	118	97

Ургасые дээшэлүүлгэ газар тарялангай гол шухала асуудал болоно гэжэ партиин съезд дээрэ, мүн ЦК-гай Пленумүүд дээрэ заабол анхарал хандуулагдадаг байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ газар тарялан бүри болбосоноор эрхилэгдэдэг болоо, зүб севооборотнууд хэрэглэгдэнэ, полевой хүдэлмэри эрхим һайн болзорнуудта үнгэргэгдэнэ. Хабарай ургамалнууд мүнөө заатагүй намарай паар дээрэ, зуун районуудта паар дээрэ таригдадаг болонхой. Үндэр ургаса үгэдэг сортнууд бүри үргэнөөр хэрэглэгдэнэ, буртаг үбһэнтэй, полинуудай хоротонтой тэмсэл бүри үрэ ехэтэйгээр хэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ ургаса дээшэлүүлхэ, олонхи ургамалнуудые бүхы дээрэнь бүри ехээр абаха арга олгоо. Энээн тушаа нимэ мэдээнүүдые хаража үзэе.

	1965—1967 онуудта жэлдээ дунда зэргээр: ургаса (гектарһаа центнерээр)	1965—1967 онуудта жэлдээ дунда зэргээр: бүхы дээрэ суглуулагдаһаниинь (млн. тонноор)	1962—1964 онуудта жэлдээ дунда зэргээр: ургаса (гектарһаа центнерээр)	1962—1964 онуудта жэлдээ дунда зэргээр: бүхы дээрэ суглуулагдаһаниинь (млн. тонноор)
Ороһото таряан	11,8	147	10,2	133
тэрэ тоодо шэниисэ	11,5	79	9,7	65
Саахарай свекло (фабрична)	204	78	157	58
Түүхэй-хлопок	24,0	5,9	20,2	4,9
Наран сэсэг	12,4	6,1	11,2	5,0
Хартаабха	108	91	91	78
Овощ	130	18,7	114	16,9

Таряан ажалай продуктнуудые абалгын ургалта гүрэнэй зүгһөө бэлэдхэл бүри ехээр хэхэ арга олгоо. Һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо (1965—1968 онууд) урда тээхи дүрбэн жэлэйхитэй сасуулбал, жэлдээ дунда зэргээр шэниисэ худалдан абалга 8,8 миллион тонноор, крупагай ургамалнуудые 676 мянган тонноор нэмээ, бусад ургамалнууд тухай хэлэхэ болоо һаа, мүнөө жэлдэ тэдэниие хуряалга ба бэлэдхэлгэ үшөө дүүргэгдээгүй, тиимэһээ гурбан жэлэй (1965—1967 онууд) мэдээнүүдые дурдахамни. Энэ үе соо жэлдээ дунда зэргээр хартаабха худалдажа абалга 2 миллион тонноор, овощ—1,7, үрэ жэмэс—1,1, түүхэй-хлопок—миллион шахуу тонноор, наран сэсэг—миллион үлүүтэй. саахарай свекло—19 миллион тонноор нэмэһэн байна.

Газар бүри үргэнөөр һайжаруулдаг болохо талаар ехэ зорилгонуудые партиин XXIII съезд, ЦК-гай майн Пленум табиһан байгаа гэжэ таанад мэдэнэт. Газар һайжаруулга, ургасые дээшэлүүлхэ, ороһо таряа бүхы дээрэнь бүри элбэгээр хуряажа абаха шухалын шухала нүхэсэл болоно. 1966—1967 онуудай турша соо 2 миллион үлүүтэй гектар уһалагдадаг ба намагынь хатаагдаһан шэнэ газар ашаглагдадаг болоо. Газар элдүүрилгые гуримшуулха, уһанда эдюулжэ, һалхинда үлеэлгэжэ, хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ талаар нилээд ехэ талмай дээрэ хүдэлмэри хэгдэһэн байха юм.

Россиин Федерациин урда талын нютагуудта, Украинада газар уһалалгын томо түхеэрэлгэнүүдэй барилга эхилэнхэй. Тэдэнэй тоодо Каховско уһалууриин һубаг канавууд. Краснодарска сөөрэм оролсоно. Эдэниие хэрэглэн, гол түлэб ороһото ургамалнуудые уһалха хүдэлмэри ехэ талмай дээрэ эмхидхэгдэхэ. Тиихэдээ ехэ талмай дээрэ хэгдэхэ.

Барайгар ургуулхада шухала болохо мүнөө үе сагай инженерно түхеэрэлгэнүүдые бариха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй. Мартын Пленумһээ хойшо барайгар гаридаг 160 мянга үлүүтэй гектар шэнэ полинууд ашаглагдадаг болоо. Орон дотор барайгарай дунда зэргын ургаса нёдондо гектарай 32 центнер болоһон байха юм. Теэд энэ хадаа барайгарай талаар доогошогуур ургаса болоно гээшэ. Орон дотор барайгар ургуулан абалга энэ үе соо хоёр шахуу дахин нэмэжэ, 895 мянган тонно болоһон байна. Мүнөө жэлдэ 300 мянга гаран гектарта барайгар таригдажа, бүхы дээрээ миллион үлүүтэй тонно ургаса хуряагдаха. Энэ хадаа манай мелиораторнуудай, колхознигуудай. совхозуудай хүдэлмэришэдэй ехэ ажалай дүн гээшэ. Тэдэндэ Совет Армиин сэрэгшэдэй нилээд ехэ туһаламжа үзүүлһые тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Барайгар ургуулхада хэрэгтэй болодог барилгануудые бодхоолгодо инженерно батальонууд жэл бүхэндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Табан жэлэй үлдэгшэ жэлнүүдтэ барайгар тарилгые бүри ехээр үргэдхэхэ, өөһэдынгөө ургуулһан барайгараар оронойнгоо хэрэглэмжые хангаха талаар табигдаһан зорилгые гол түлэб шиидхэхэ арга боломжо манайда бии.

Ороной хлопок тарижа ургуулдаг районуудта газар уһалха хүдэлмэри бүри үргэн далайсатайгаар хэгдэнэ. Хооһон губи таладахи, Каракумска канал шадарай ехэ хэмжээнэй газар ашаглагдажа байна. Каршинска тала руу уһа гаргаха түхеэрэлгэнүүд бодхоогдожо байнхай. Хуушанай уһалууриин түхеэрэлгэнүүд шэнэдхэн һэльбэгдэнэ.

Хара хүрьһэтэ бэшэ газартай нютагуудта газар һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэнэ. Россиин Федерациин баруун-хойто, түбэй областьнуудта, Балтика шадарай республиканuудта, Белоруссида, Украинын Полесьедэ шииг хэтэрмэ ехэтэй участогуудые хатааха. эхүүн хүрьһэндэ избёосхо тараан хаяха, газарай талмайнуудые бургааһа шугыһаа, шулуунһаа сэбэрлэхэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Эдэ районуудта, илангаяа Балтика шадар, газар хатааха эгээн лэ түрүү арга бологшо газар доогуур сорго табилга бүри үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Эдэ бүхы хүдэлмэри бүтээлгэдэ машинномелиоративна станцинууд, бусад зарим тусхай организацинууд ехэ үүргэ дүүргэдэг.

Уһанай ажахын барилгын үйлэдбэриин бааза бэхижэнэ, проектнэ шэнэ институдууд байгуулагдаа, кадрнууд бүри олоор бэлдэгдэнэ. Мүнөө 30 дээдэ һургуулида, 90 техникумдэ гидротехнигүүд, мелиораторнууд бэлдэгдэдэг. Иимэ һонирхолтой мэргэжэлнүүдээр кадрнуудые бэлдэдэг һуралсалай газарнуудта залуушуул ехэ дуратайгаар ороно. Гурбан жэлэй турша соо дээдэ һургуулинуудта һурагшадые абалга нэгэ хахад дахин, техникумүүдтэ—хоёр дахин нэмээ. 240 профессионально-техническэ училищинуудта мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд бэлдэгдэнэ.

Газар уһалалга ороной хүдөө ажахые саашадань дэбжээхэ талаар хүдэлмэриин шухалын шухала хубинь болоно.

Хүдөө ажахын нүгөөдэ һалбари—мал ажал бүри шууд сэхээр хүгжэдэг болоо. Үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо мал ажалай продукци абалга таһалгаряагүй дээшэлһэн байна. Мартын Пленумэй урда тээхи гурбан жэлэйхитэй сасуулбал, жэлдээ дунда зэргээр мяха абалга (үүсэлэгдэһэн шэгнүүрээр) 1 миллион 400 мянган тонноор, һү—13,4 миллион тонноор, үндэгэн—3 миллиард 200 миллион монсогоор, нооһон—12 мянган тонноор нэмээ. Эдэ продуктнуудые бэлэдхэлгэ ехэ болоо. Мал ба шубуу бэлэдхэлгэ 19 процентээр, һү—36, үндэгэ—37 процентээр, нооһо—4,6 процентээр нэмээ.

Мал ажалай ашаг шэмэнь дээшэлээ. Колхоз, совхозуудта үнеэн бүриһөө һү һаалга нёдондо 1964 онойхитой сасуулбал, 26 процентээр, тахяаһаа үндэгэ абалга 26 процентээр, хонин бүриһөө нооһо хайшалалга 20 процентээр дээшэлһэн байна.

Тиихэтэй хамта малай ба шубуунай тоо олон болоо. Эбэртэ бодо малай тоо 10 миллион толгойгоор, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо 2,8 миллион толгойгоор, хони, ямаанай тоо 13,3 миллион, шубуунай 72 миллион толгойгоор нэмээ. Гахайн тоогой үсөөрһэниинь гэмшэлтэй. Теэдшье мал ажалай эгээн лэ түргэнөөр үдэдэг һалбари бологшо гахайн ажал оронии мяха ба өөхэ тоһоор хангалгада хододоо ехэ үүргэ дүүргэдэг байгаа, саашадаашье дүүргэхэ. Гахай һайнаар үсхэбэрилдэг болохомнай шухала.

Промышленна аргаар шубуу үсхэбэрилгэ бүри ехэ удха шанартай боложо байна. Мүнөө орон дотор шубуунай 356 фабрика бии, тэрэ тоодо һүүлшын гурбан жэлэй турша соо 111 фабрика баригдаа. Орон дотор бэлэдхэгдэдэг бүхы үндэгэнэй 41 процентнь птицпромой совхозуудһаа ороно. Промышленна аргаар шубуу үсхэбэрилгэ түрүү хэрэг болоно, тэрэниие үргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ амжалтануудые туйлаа гэжэ хэлэхэ үндэһэ баримта мүнөө жэлдэ колхоз, совхозуудай хэһэн хүдэлмэриин даб дээрэхи дүнгүүд олгоно. Бүхы дээрээ 165 миллион үлүүтэй тонно ороһо таряан хуряагдаха, гүрэнэй зүгһөө 68 миллион үлүүтэй тонно (4,2 миллиард пүүд) таряан бэлэдхэгдэхэ байна. Энэ табан жэлдэ ороһо таряа худалдан абаха хубилгагдашагүй түсэб жэлдээ 3,4 миллиард пүүд байхаар баталагданхай гэжэ таанад мэдэнэт.

Энэ жэлдэ Россиин Федерациин колхоз, совхозууд ехэ туһа нэмэри оруулаа, тэдэнэр 46 миллион үлүүтэй тонно (хоёр миллиард 850 миллион пүүд) ороһо таряа гүрэндэ худалдаа. Эды шэнээн хэмжээнэй ороһо таряан республика дотор анха түрүүнээ бэлэдхэгдэбэ. Оренбургын областиин таряашадай ехэ амжалтые тэмдэглэхэ хүсэл бии. Тэдэнэр гүрэндэ 360 млн. пүүд таряа худалдаа. Энэ областиин ажалшадые үндэр шагналаар амаршалхыемни зүбшөөгыт. Тэрэшэлэн Краснодарска ба Красноярска хизаарнуудай, Башкирай ба Татарай АССР-нүүдэй, Куйбышевска, Курганска, Челябинска, Саратовска, Волгоградска, Новосибирскэ, Пензенскэ, Курска, Тюменскэ областьнуудай, мүн бусад хэдэн автономито республиканuудай, хизаар ба областьнуудай таряашадай ехэ амжалтануудые тэмдэглэхэ шухала.

Казахстанай таряашад 11 миллион үлүүтэй тонно ороһо таряа гүрэнэй амбаарта оруулаа. Эндэ Уральска, Кустанайска, Хойто-Казахстанай, Актюбинска Джамбульска, Чимкентскэ областьнууд ехэ туһа нэмэри оруулһан байна.

Хлопогой, саахарай свёклын, наран сэсэгэй, хартаабхын ба бусад тарьянай ургаса һайн байгаа. Мяха, һү, үндэгэ, нооһо бэлэдхэхэ жэлэй гүрэнэй түсэбүүд дүүргэгдэнхэй, эдэ продуктнууд нёдондонойхидо орходоо ехээр бэлэдхэгдэнэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургаһанай ашаар орон дотор товарна продукци ехэ боложо, зарим нөөсэнүүд байгуулагдаа. Эдэ бүгэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй балансые таарулгаар зохёохо, хүн зоной хэрэглэмжые бүри хүсэдөөр хангаха арга олгоно. СССР-эй ЦСУ-гай, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын мэдээнэй ёһоор, хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, нёдондо 1964 онойхитой сасуулбал. мяха хэрэглэлгэ 21 процентээр, һү ба һүнэй продуктнуудые—15, үндэгэ—22 процентээр нэмэһэн байна. Тиихэдэ орон дотор талха, хилээмэ хэрэглэлгэ 6 процентээр хороо, гэбэшье элдэб янзын хилээмэ ба булкануудые барилга хаа хаанагүй үргэдхэгдэһэн байха юм. Энэ хадаа һайн үзэгдэл болоно гээшэ. Түс ушар совет хүнүүдэй эдеэ хоолой бүри олон янзын, улам һайн боложо байһые гэршэлжэ үгэнэ.

Эдэ жэлнүүдтэ колхозуудай экономико бэхижээ. Тэдэнэй олзо доход 1967 ондо 1964 онойхидо орходоо 24 процентээр ехэ байгаа. Колхознигуудай ажалай түлөөһэн эли бодоор дээшэлээ. Совхозуудтахи байдал һайжараа. 1966—1967 онуудта орон дотор бүхы дээрэнь абажа үзэхэдэ, совхозууд гарзаталгада ороогүй, харин тэдэнэр һаяшаг болотор бага бэшэ гарзала ородог байгаа ха юм.

Совхозуудые ажалай тоосоондо хүсэдөөр оруулха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленум мэдэрээһэн. Түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда мүнөө 800 гаран совхоз оруулагданхай. Энэ хэмжээ ябуулгануудай таарамжатай байһые тэдэнэй хүдэлмэриин үрэ дүн тодоруулжа үгэнэ. Мүнөө зарим дүй дүршэлтэй болоод байхадаа бүхы совхозуудые ойрын жэлнүүдтэ удаа дараалуулан ажахын тоосоондо хүсэдөөр оруулха шухала болоно.

Нүхэдүүд, КПСС-эй XXIII съездһээ, ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг соо хүдөө ажахын хүгжэлтын гол дүнгүүд иимэ байна. Тарьян ажалда, мүн мал ажалда туйлагдаһан амжалтанууд хадаа бүхы партиин, советскэ ба газарай ор-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

...ЖАЛАА ЗҮБӨӨР ЭМХИДХЭН

...р замай Улаан-Үдын отде... коллектив В. И. Ленинэй ...лэй ойдо ямар бэлэг бари...йгаа зүбшэжэ үзөө. Тиихэ...аша шэрэхэ гүрэнэй түсэбые ...оонь урид дүүргэхэ, рес...ынай промышленна пред... болон колхоз, совхозуудай ...рилһэн элдэб продукци ха...һан саг болзор соонь аша...тэй зүг тээшэнь эльгээхэ ...ялга абаһан юм. Абаһан ... бэелүүлхэ, хэлэһэн үгэдөө ... гэжэ оролдожо байһан тү...шад арга боломжоёо эли... хэрэглэнэ. Түсэбһөө гадуур ехэ ашаа шэрэхын тула вагонуудай миин байха ушарые усадхаха шухала. Тиимэһээ түмэр замшад вагонуудта ашаа тээхэ, ашаа буулгаха хүдэлмэри түргэдхэхэ гэжэ оролдоно.

Локомотивуудай машинистнууд, станцинуудай дежурнанууд, диспетчернууд, мүн поезднуудые ябуулха асуудал шиидхэдэг бусад хүдэлмэрилэгшэд локомотив, вагонуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга боломжо тодорхойлдог болонхой. Хүн бүхэн уялга харюусалгаяа мэдэрэн, оролдосотой һайнаар ажаллана.

Отделениин нэгэ участогта хүдэлдэг халаанай диспетчер Б. К. Борисенко ажалаа даажа абахадаа, поезднуудые түргэнөөр ябуулха арга хангана. Халаанай хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Энээнэй ашаар локомотивуудай бригаданууд поезднуудые таһалдуулангүй түргөөр жолоодон ябана.

Энэ халаанай хүдэлжэ байһан үедэ депогой машинист Г. А. Лазарев жолоодоһон поездоо Наушки станцида болзорһоонь 40 минутаар урид хүргэһэн байна. Мүн Наушкиһаа бусаха замдаа поездые аян замдань түргөөр ябуулжа. Гусиноозерск станцида болзорһоо 20 минутаар урид ерээ. Машинист Г. А. Лазарев оройдоо 6 часай туршада, урданъ ябадаг сагһаа 3 часаар урид энэ рейс дүүргэһэн байна.

Машинистнууд Иван Посвистак, Василий Петрович Петров поезднуудые түргөөр жолоодон ябуулаа. Нүхэр Борисенкын хүтэлбэрилдэг халаан ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, поезднуудай һаадгүй ябаха арга хангаба. Түмэр замшад арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, поезднуудые түргөөр ябуулдаг, вагонуудые ашагтайгаар хэрэглэдэг болоо.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

МҮРЫСӨӨ ДЭЛГЭРҮҮЛҺЭНЭЙ АШААР

Модо, шпала хюрөөдэхэ табан жэлэйнгээ даабариие болзорһоонь урид, 1970 оной ноябриин 7 болотор дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 25 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, 50 мянган шпала арадай ажахыда үгэхэ гэһэн уялгатай Байгалай модоной баазын коллектив хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана.

Баазын хүдэлмэришэдэй дунда табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Цехүүдэй, халаануудай, бригадануудай коллективүүд, модо, шпала хюрөөдэгшэд тусхай уялга абаһан байна. Тэдэнэр абаһан уялгаяа дүүргэхэ гэжэ эршэмтэйгээр ажаллана. Социалис мүрысөөнэй дүн саг соогоо согсологдожо байдаг. Мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө һайнаар ажаллаха гэһэн зорилго хүдэлмэришэн бүхэн урдаа табинхай.

Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, түрүү технологи хэрэглэхэ асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулна. Энэнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар баазын коллектив табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлэй болон юһэ һарын туршада даабариһаа гадуур 42 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал үтэрһэн, 103 мянган шпала хюрөөдэһэн байна. Тэдэнэр «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудай дундаһаа эгээл ехэ бүтээсэ туйлаба.

В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаха зуураа, бүри бүтээсэтэйгөөр ажаллаха гэжэ тэдэнэр шиидэбэ. Мастер В. К. Прокудинай даадаг халаан социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Халаанай хүдэлмэришэд даабаряа 115—120 процент дүүргэдэг болоо. Рама хюрөөдэгшэд А. Н. Николаев, В. Г. Титов, В. П. Николаев, В. К. Прокудин болон бусад даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Н. ТЮРНЕВ.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН АСУУДАЛНУУДААР КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН, ЦК-га ПЛЕНУМУУДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЯМАРААР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

гануудай хэһэн политическэ, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин, колхозниигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, олон түмэн механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй, тэрэшэлэн промышленностиин хүдэлмэридэгшэдэй шэн зоригто ажалай үрэ дүн болоно. Таряа хуряалгын, барилгын талаар хүдөө нютагуудта манай залуушуулай, илангаяа дээдэ ба дунда һуралсалай газарнуудай, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай, профессионально-техническэ училищинуудай һурагшадай үзүүлдэг ехэ туһаламжа тухай ЦК-гай Пленум дээрэ дурдангүй гаража болохогүй байна. Энэ хадаа манайда һайн заншал, ажалай хатуужалай, ажабайдалые мэдэлгын эрхим һайн һургуули боложо үгэдэг.

Манай хүдөө ажахын һайжаржа байһаниинь бүгэдэндэ элитэ. Гэбэшье, хүдөө ажахыдахи байдалые сэгнэлгэдэ нэгэ талаһаань, шүүмжэлэлгүйгөөр бидэнэй хандаад, алдуу дутуунуудые, үшөө ашаглагдаагүй арга боломжонуудые обёоронгүй гараха, имагтал амжалтануудые тэмдэглэхэ болоо һаамнай буруу болохо байна. Иимээр хандалга ажал хэрэгые удаарууулжа, ехэ хоро хүргэжэ шадаха байна бшуу. Тиихэтэй хамта хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар манай бодото хүдэлмэридэ бага бэшэ дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии.

Хүдөө ажахын талаар энэ табан жэлэй даалгабаринуудай дүүргэлтые шэнжэлээд үзэхэдэ, хэдэ хэдэн продуктнуудые абаха хэмжээнэй, ажалай бүтээсын талаар бидэнэр табан жэл тушаа партиин XXIII съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан хэмжээндэ үшөө хүрөөдүй байнабди гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Тиимэһээ табан жэлэй үлдэгшэ жэлнүүдтэ хүдөө ажахын продукци бүхы дээрэнь абалгые эрид ехээр дээшэлүүлхэмнай шухала болоно. Нүхэдүүд, энээнһээ ороной национальна доходой ургалта, тэрэшэлэн арадай байдал һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ нилээд ехээр дулдыдаха байна.

Зарим областьнууд, хизаарнууд ба республиканууд хүдөө ажахын продуктнуудые үшөөл удаанаар элбэгжүүлнэ. Зарим колхоз, совхозууд ажахыгаа шадамараар эрхилнэгүй гэжэ баримтанууд гэршэлжэ үгэнэ. Ороһото ба бусад тарьяанай ургасые дээшэлүүлхэ талаар хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудай һулаар хүдэлмэрилдэг байһые тусгаар тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Сагай уларилай бүри таарамжатай эрхэ байдалтайшье областьнууд, хизаарнууд ба республиканuудта, жэшээлхэдэ, Воронежско, Орловско, Рязанска, Пермскэ областьнуудта, Мордвагай АССР-тэ, бусад зарим газарта ороһото тарьяанай муу ургаса абадаг ажахынууд мүнөө хүрэтэр бии. Иимэ ажахынууд Украинын, Белоруссиин ба бусад республикануудта мүн лэ бии. Ургаса дээшэлүүлхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэнь эдэ колхоз, совхозуудта газарай органууд дутамагаар туһална.

Үндэр ургаса үгэдэг сортын ороһото, техническэ ба бусад тарьяа нэбтэрүүлхэ хэрэгые бидэнэй зарим зэргээр һайжаруулһан тухай хэлэгдээ һэн. Тиигэбэшье СССР-эй ЦСУ-гай мэдээнэй ёһоор мүнөө жэлдэ 12 миллион үлүүтэй гектарта һайн бэшэ сортын үрэһөөр, районуудта таралдуулагдаагүй сортын үрэһөөр тарилга хэгдэһэн байна. Иимэ ушар Алтайн хизаарта, Казахстанай зарим областьнуудта, Ростовско, Омско, Новосибирскэ ба бусад хэдэ хэдэн областьнуудта үзэгдэһэн байха юм. Хэрбээ олон ажахынуудта тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэһэнэй хэрэглэгдэдэг байһые хараада абалсабал, ургаса дээшэлүүлхэ энэ шухалын шухала нүхэсэлдэ анхарал табяагүй дээрэһээ бидэнэй ямар ехэ хэмжээнэй продукци дутуу абадаг байһые багсаан тухайлжа болохоор байна.

Олон колхоз, совхозууд нютагай үтэгжүүлгын ехэ удха шанарые тооногүй. Тусхайлбал, энэ хадаа Удмуртиин АССР-эй, Псковско, Калужска, Кировскэ ба бусад хэдэн областьнуудай ажахынуудта хамаадана. Эдэ областьнуудай олон ажахыда поли дээрэ органическа үтэгжүүлгэ гаргажа тараалга һүүлэй жэлнүүдтэ нэмэнэгүй. Энээндэ анхаралаа хандуулжа, энэ ехэ дутагдалые заһаха зэргэтэйбди.

Буртаг үбһэнүүдтэй, ургамалнуудай ба малай хоротонтой, үбшэ хамшагтай тэмсэлэй мүнөө хүрэтэр һулаар хэгдэдэг дээрэһээ нилээд ехэ продукци дутуугаар абтана гээшэ.

Гэршүүхэ, шара будаа тарижа ургуулгаар горитойгоор гээгдэһэнэй түлөө хэдэ хэдэн областьнууд болон республиканuудай ЦК-гай мартын Пленум дээрэ шүүмжэлэгдэһые таанад һанана ёһотойт. Нилээд олошуул шүүмжэлһээ зүб тобшололнуудые хээ, крупагай ургамалнуудые бүхы дээрэнь бүри ехээр хуряажа абадаг болоо. Жэшээлхэдэ, гэршүүхэ тарилга эдэ жэлнүүдтэ Татарай АССР-тэ — 2,3 дахин, Башкирай АССР-тэ — 1,8 дахин нэмээ. Гэршүүхэ хуряажа абалга бүхы орон дотор 1,5 шахуу дахин нэмэһэн байха юм. Гэбэшье крупагай ургамалнуудые тариха асуудалые бидэнэр үшөөл хүсэдөөр шиидхээгүй байнабди. Эдэ ургамалнуудые Казахай ба Белоруссиин ССР-нүүд, Волгоградска, Одесскэ ба бусад зарим областьнууд урда мэтэ багаар тарина. Крупагай ургамалнуудые худалдаха түсэбүүдээ тэдэнэр дүүргэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Белоруссиин ССР 50 мянган тонно гэршүүхэ тушааха түсэбтэй байһан аад, жэлдээ 18 мянган тонноһоо ехэ бэшэ гэршүүхэ худалдадаг байха юм.

Колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын техникэ жэл ерэхэ тудам бүри олоор үгтэнэ. Энэ хадаа ороһото тарьяанай ургасые дээшэлүүлхэ талаар манай юрэнхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тусхайлбал, Украинын ССР-эй, Краснодарска, Красноярска хизаарнуудай, Оренбургын, бусад областьнуудай колхоз, совхозуудта машинануудые һайнаар хэрэглэһэн жэшээнүүд үсөөн бэшэ бии. Тиихэтэй хамта хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта тракторнууд, комбайнууд ба бусад машинануудай үшөөл муугаар хэрэглэгдэдэг байһанда анхарал хандуулангүй гаража болохогүй. Трактор ба комбайнай бүтээсэ манайда удаанаар дээшэлнэ, зарим газарта доошолдогшье байна. Энээнэй шалтагаанууд олон, гэбэшье горитой үүргэ дүүргэхэшье байгаа һаань, энэ хэрэгые ЦК-гай Пленум дээрэ тон «тодорхойгоор» хаража үзэһэнэй хэрэг үгы бэзэ. Энэ асуудалаар хүдөө ажахын органууд үдэр бүхэндэ хүдэлмэрилхэ ёһотой, техникые хэрэглэлгын талаар тэдэндэ бүри шанга эрилтэ хэхэ шухала. Гол юумэн гэхэдэ, кадрнуудта анхарал хандуулха, механизаторнуудые бэлэдхэхэ ба нэгэ газартань түбхинүүлхэ тухай оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Энэ хадаа техникын хүдэлмэридэ, тэрэниие бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ ходоодоо һайнаар нүлөөлдэг байгаа.

Колхоз, совхозуудта һүүлэй жэлнүүдтэ трактор, комбайнууд болон бусад машинануудые хэрэглэһээ гараа гэжэ тоолодог ушарай олоор үзэгдэдэг болоһон баримтые хэрэгсээнгүй гаража болохогүй. Хэрбээ урдань техникые гарһаа гараа гэжэ тоолохо асуудал ехээр хизаарлагдаһаниинь буруу байгаашье һаа, харин энэ асуудалаар зоргоной ябадал маанадта мүн лэ туһа хүргэхэгүй байна. Техникые гарһаа гараа гэжэ тэрэнэй хүсэдөөр ашаяа харюулһанай һүүлдэ тоолодог болохо хэрэгтэй. Гансахан лэ захиралтануудаар энэ хэрэгые зэһаруулхын аргагүй. Энэ асуудал шиидхэлгэдэ мэргэжэл ехэтэй, дуршалтай механизаторнууд туһалжа шадаха. Бүхы амортизационно болзорой турша соо техникые бүрин бүтэнөөр,, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһан трактористнууд болон комбайнернуудые ямараршье нэмэжэ урмашуулхада болохо бэшэ гү. Хэрбээ иимэ гуримай тогтоогдоо һаа, гүрэн энээнһээ имагтал ашагтаха байна. Харин хүдөө ажахын министерство, «Союзсельхозтехникэ», Госплан, Финансын министерство, бусад органууд республиканuудтай хамта энэ асуудал шэнжэлхэ, өөһэдынгөө дурадхалнуудые оруулха ёһотой.

Мал ажалда зарим һайжаралгын болоһон тухай би хэлээ һэм. Тиигэбэшье, энэ һалбариин хүгжэлтэдэ ехэ дутуунууд бии. Хамагай түрүүндэ олон колхоз, совхозуудта малай ашаг шэмын үшөөл бага байһаниинь эдэ дутуунуудай тоодо оролсоно. Фермэнүүдтэ үүлтэр муутай олон тоото мал, шубуун бии байдаг, илангаяа тала газартай районуудта мяханай мал ба хони үсхэбэрилхэдэ таарамжатай арга боломжонууд һулаар хэрэглэгдэнэ. Теэд энээн тухай манай пленумүүд дээрэ хөөрэлдөөнүүд болодог байгаа бшуу. Россин Федерациин хара хүрьһэтэ бэшэ газартай нютагуудта, Балтика шадарай, Белоруссиин районуудта хониной тоогой үсөөржэл байһые зүбтүүлхын аргагүй. Шубуунай мяха абалга удаанаар нэмэнэ, мал ажалай продукциин өөрынь үнэ үшөөл дээгүүр байһаар. Энэ һалбари мүнөө хүрэтэр олон ажахыда ашаг үрэ багатай байһан зангалраа. Тиихэдэ мал ажалай яһала ехэ олзо оруулдаг жэшээнүүд республика, область бүхэндэ үсөөн бэшэ.

Эдэ бүгэдэ мал ажалай асуудалнуудаар, илангаяа тэрэниие хүгжөөлгын экономическа талые бидэнэй үшөөл һулаар эрхилдэг байһые харуулна. Мал ажалдахи дутуу дунданuудые эсэслэн зайсуулхын тулада горитой хэмжээнүүдые нэмэжэ абаха хэрэгтэй. СССР-эй Хүдөө ажахын министерство энэ талаар тодорхой дурадхалнуудые республиканuудтай, тэрэшэлэн эрдэмтэдтэй, экономистнуудтай, малшадпрактигуудтай хамта зохёохо зэргэтэй.

Колхозуудай олзо доход һүүлшын жэлнүүдтэ горитойгоор дээшэлээ гэжэ һаналаа хангаар тэмдэглэнэбди. Гэбэшье эдэ олзо доходуудые зүбөөр хубаарилгада анхарал хандуулха хэрэгтэй. Зарим колхозуудта ниитынгэ үйлэдбэриие дэбжээхэ тухай зохихо оролдолго гаргаагүй, хубаагдадаггүй фонддоо мүнгэ зөөри багаар оруулдаг байна. Алба-захиргаанай аппарадые барижа байлгада ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана, зарим хүдэлмэрилэгшэдтэ үлүүсэ ехэ түлөөһэн үгтэнэ. Ороһон олзо доходой үйлэдбэриие үргэдхэхын тулада бэшэ, харин имагтал хэрэглэмжэдэ зорюулагдадаг иимэ үзэгдэлнүүдтэй эбсэжэ, хамаагүйгөөр хандажа болохогүй байна бшуу.

Колхоз, совхозуудай хүдэлмэридэ бусадшье дутуунууд олон. ЦК-гай Пленум дээрэ эдэ дутуунуудые бултыень тоолохонь бэрхэтэй, тоолоһонойшье хэрэг үгы гээшэ ха. Эдэнэй нилээд олониинь ажалай ба гүрэнэй журамай һула байһаар лэ тайлбарилагдадаг байна. Республиканuудай компартинуудай ЦК-нууд, Министрнүүдэй Соведүүд, партиин крайкомууд ба обкомууд, советскэ, газарай органууд ажахыгаа амжалтатайгаар эрхилэлгэдэнь зарим колхоз, совхозуудта ямар юумын һаад ушаруулдаг байһые анхаралтайгаар мэдэжэ абахань, эдэ дутуунуудые түргэнөөр зайсуулгадань тэдэндэ туһалхань шухала болоно.

Энэ хадаа хамагай түрүүндэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, «Союзсельхозтехникын», тэдэнэй нютагуудтахи органуудай уялга болоно. Тэдэнэр эмхидхэхы үүргэеэ заримдаа харуулдаггүй, колхозно ба совхозно үйлэдбэриин арга боломжонуудые бүри хүсэдөөр ашаглаха оролдолго гаргадаггүй, газар тарьяалангай болон мал ажалай хүгжэлтын олон шухала асуудалнуудые удаанаар шиидхэдэг. Хүдөө ажахыдахи хэрэгүүдэй ямар байдалтай байһанай түлөө эдэ органуудай харюусалга горитойгоор дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой. Газарай органуудта хүтэлбэрилхы партийна ба советскэ органууд бүри ехэ эрилтэ хэдэг болохо зэргэтэй.

Нүхэдүүд! Хүдөө ажахын үйлэдбэриин түргэнөөр ургалга капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриин, материально-техническэ хангалгын хэмжээнһээ нилээд ехээр дулдыдаха байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахыда хэгдэхэ капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ зөөри бүри ехээр һомологдодог болоо гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Гэбэшье мартын Пленумээр ба XXIII съездын Директивэнүүдэй ёһоор хараалагдаһан хэмжээгээр капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаха мүнгэ зөөриие бидэнэр үшөөл хүсэдөөр һомолжо шадаагүй байнабди.

Хүдөө ажахые табан жэлэй турша соо хүгжөөлгые хангаха зорилгоор 1966—1970 онуудта үйлэдбэриин барилгануудые хэхын, техникэ худалдажа абахын тулада гүрэнэй зүгһөө үгтэхэ мүнгэ зөөри 41 миллиард түхэриг байхаар тогтоогдоһон юм. Табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлдэ капитальна хүдэлмэридэ 21,2 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдаһан байгаа. Үнэндөө 17,3 миллиард түхэриг гү, али 4 миллиард шахуу түхэригөөр бага мүнгэ зөөри һомологдоһон байна. Тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгын промышленностьда, хүдөө ажахын машина бүтээлгэдэ мүнгэ һомололго мүн лэ хараалагдаһанһаа доогуур байгаа. Энээнэй эсэстэ 1966 — 1968 онуудта хүдөө ажахыдаа хараалагдаһандаа орходоо үсөөн трактор, ашаанай автомобиль, хүдөө ажахын машинанууд, хараалагдаһанһаа бага минеральна үтэгжүүлгэ үгтэһэн байна.

Зүгөөр эндэ бусад шалтагаануудай хажуугаар түсэблэлгын талаар дутуунууд гарадаг, хүдөө ажахые материально-техническэ талаар хангалгаар КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй тогтооһон даалгабаринуудые дүүргэхэ талаар зарим промышленна министерствэнүүд һулаар хүдэлдэг байгаа гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Капитальна хүдэлмэридэ һомолхо мүнгэ зөөри бэдэрэлгэдэ бэрхэшээлнүүдэй гарахада, түсэблэлгын органууд хүдөө ажахыда зорюулагдаһан мүнгэ зөөри хэрэглэжэ, олон ушарта бэрхэшээлһээ гарадаг, хүдөө ажахыда үгтэхэ болоһон материально-техническэ хэрэгсэлнүүд ондоо зорилго дүүргэхын тулада дам дамжуулан үгтэдэг ушарнууд тохёолдодог.

Хүдөө ажахын талаар КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй табиһан зорилгонуудые шиидхэхын тулада табан жэлэй үлэһэн жэлнүүдтэ түсэбөө дүүргэжэ байха үедөө маанад мүнгэ зөөри бэдэрэн олохо ёһотойбди. Энэ асуудалаар Госплан, Госснаб, хүдөө ажахые материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээр хангалгын өөһэдһөөнь дулдыдадаг министерствэнүүд ба зургаанууд ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахыда зорюулагдаһан мүнгэ зөөри хэрэглэлгэдэ нютагай партийна ба советскэ зарим органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй буруугаар хандадаг баримтануудые ЦК-гай Пленум дээрэ тэмдэглэнгүй гаража болохогүй. Түсэбүүдэй зохёогдожо байхада нютагуудтахи нүхэдүүд хүдөө ажахыда мүнгэ һомололгые нэмээхэ тухай зүб зүйтэйгөөр зууршалгануудые хэдэг, зүгөөр хожомынь үгтэһэн мүнгэ зөөриие имагтал хүдөө ажахыдаа зүбөөр хэрэглэхэ тухай оролдолго гаргахын орондо, заримашуул тэдэ мүнгэ зөөриие тус һалбариһаа абажа ондоо тээшэнь хэрэглэдэг.

Жэшээлхэдэ, Азербайджанда 1967 ондо хүдөө ажахыда зорюулагдахаар хараалагдаһан мүнгэ зөөриһөө 3,1 миллион түхэригыень абажа, Баку городто метрополитен болон байрын гэрнүүдые барилгада дамжуулан үгэһэн байха юм. Молдавида хүдөө ажахыда зорюулагдаһан мүнгэнһөө 2,9 миллиард түхэриг абтажа, түмэр замай барилгада үгэхэ һэдэлгэ хэгдээ. Тиихэдээ энэ түмэр зам хүдөө нютаг соогуур гарана гэһэн шалтаг бариһан байна бшуу. Энэнь үнэмшэхөөр бэшэ баримта болоно! Хүдөө ажахыда зорюулагдаһан мүнгэ зөөриие ондоо хэрэглэмжэдэ гаргашалдаг ушар Украинын, Латвиин ССР-нүүдтэ, Россин Федерацида үзэгдэдэг байгаа. Иимэ ябуулганууд саашадаа хэгдэхэгүй болюулагдаха, энээнэй хойноһоо хиналта шангадхагдаха зэргэтэй.

Нүхэдүүд, табан жэлэй гурбадахи жэл дүүрэхээ байна, үлдэгшэ хоёр жэл соо хүдөө ажахын үйлэдбэриин түргэнөөр ургалгые хангахын тулада бидэнэр хүсэ шадалаа эгээн лэ ехээр гаргаха ёһотойбди. Энэ хадаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, тэрэшэлэн хүдөөгэй захилнуудые дүүргэдэг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй шухалын шухала зорилгонь мүнөө болоно.

II.

Материальна баазые али болохоор бэхижүүлгэ, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгэ хадаа хүдөө ажахые саашадань дэбжээхэ үндэһэ һуури мүн

Нүхэд! Хүдөө ажахынгаа байдалые хаража үзэжэ байхадаа, бидэнэр ерээдүйн байдал тухай хэлсэнгүй гаража шадахагүйбди. Манай орон дотор хүн зон саг үргэлжэ олошорно, ороһо тарьяан болон бусад продуктнууд улам ехээр хэрэглэгдэдэг болоно, харин промышленностиин хүгжэхэ тума хүдөө ажахын түүхэй эд улам ехээр хэрэгтэй болоно гэжэ нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэгдэһэн байна. Хэрбээ ерээдүйн байдал хараха болоо һаа, бидэнэр хүдөө ажахын продукциие саашадаа улам түргэнөөр ехэдхэхэ ёһотойбди гэжэ тон эли.

Бүхы хүдөө ажахын ургамалнуудай гарасые эрид дээшэлүүлжэ, улам ехэ ургаса ниитэ дээрэнь саашадаа абадаг болохо гээшэ бүхы республикануудай, хизаар, областьнууд болон бүхы оронойнгоо экономикые түргэнөөр хүгжөөхэ, мүн арад зоной ажана байдалые һайжаруулха шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Харин арад зоной байдалые һайжаруулха гээшэ манай ходоодоо баримталжа ябадаг гол үг зорилго бшуу.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие урданайхида орходоо түргэнөөр хүгжөөхэ тухай хэлсэхэдээ, бидэнэр тон орёо хэсүү байгаалиин, сагай уларилай эрхэ байдалда энэ зорилгые шиидхэхэ баатайбди гэжэ дахин дабтан тэмдэглэхэ ёһотойбди. Ушар иимэһээ арадай ажахын шухалын шухала энэ һалбарида партиин зүгһөө ходоодоо тон нягта анхарал хандуулагдаха, мүн айхабтар тодорхой бодото хэмжээнүүд абтаха ёһотой. Хэрбээ энээниие тон һайн хараада абангүй, хүдөө нютагуудтаа анхаралаа һуладхажа, туһаламжа багаар үзүүлхэ болоо һаа, ажахынгаа ниитэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэг хэсүү бэрхэтэй болгохо байнабди.

СССР-эй хүдөө ажахые бүри түргэнөөр хүгжөөхэ тухай асуудал хадаа ажахын эгээлэй асуудал бэшэ, харин бүхы партиин, ниитэ гүрэнэй ехэ политическэ зорилго мүн. Бидэнэр энэ һалбарида шэнэ ехэ алхамуудые хэжэ, орон дотор мүнөө үедэ хүдөө ажахын продукциин үйлэдбэрилэн абтадаг хэмжээе тон ойрын болзор соо нилээд ехээр үлүүлхэ ёһотойбди.

Ороһо тарьяа абалгые али болохоор ехэдхэхэ гээшэ урдынхидал адли гол зорилго байһаар гэжэ үшөө дахин дабтанаб. Бүри ойрын жэлнүүдэй туршада жэл соо дунда зэргэнь 190—200 миллион тонно шахуу ороһо абадаг болохо ёһотойбди. Энэ хэмжээндэ хүрэхын тулада ороһото ургамалнуудай ургасые шадаал һаа түргэнөөр ехэ болгохо шухала байна.

Хэрбээ тодорхойлон хэлэхэ болоо һаа, дурсагдаһан ороһо тарьяанай хэмжээе түйлахын тулада орон доторнай гектар бүхэнһөө 16—17 центнер шахуу тарьяан абтадаг болохо ёһотой гэхэ гү, али һүүлэй табан жэлэй туршада абтаһан ороһо тарьяанай дунда зэргын хэмжээе 5—6 центнерээр үлүүлхэ ёһотой болоно. Энэмнай ехэ зорилго юм, нүхэд, хилбар хүнгэн зорилго бэшэ.

Мүн техническэ, тоһолиг болон бусад ургамалнуудые абаха талаар шэнэ алхамуудые хэхэ ёһотойбди. Бодомжололгын ёһоор, ойрын жэлнүүдтэ түүхэй хлопок абалгые тухайлхада 7 миллион тоннодо хүргэхэ, наран сэсэг абалгые мүн лэ 7 миллион тоннодо, саахарай свёклые — 85, хартаабха — 115 миллион тоннодо хүргэхэ ёһотойбди. Овощ, үрэ жэмэс, виноград, бахчева ургамал, сай болон бусад продуктнуудые мүн лэ ехээр абадаг болохо ёһотойбди.

Ургаса дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын ургамалнуудые ниитэ дээрэнь ехээр абаха хэрэг минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэ хэр ехээр хэрэглэгдэдэг болохоб, ажахынууднай машина техникээр хэр һайнаар хангагдадаг болохоб гэһэн асуудалһаа тон ехээр дулдыдаха байна.

Мүн мал ажалай продукци манда улам ехээр хэрэгтэй боложо байна. Бүри ойрын сагта орон доторнай 14—15 миллион тонно хүрэтэр мяхан, 90—95 миллион тонно хүрэтэр һүн, 45—50 миллиард хэһэг үндэгэн, мүн 480—500 мянган тонно ноһоон жэлэй туршада абтадаг болохо ёһотой. Гол түлэб адуу малайнгаа, шубуу шонхорой ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй, тэрэшэлэн тоо толгойень олошоруулһанай ашаар лэ иимэ ехэ хэмжээнэй продуктнууд абтадаг болохо ёһотой. Энэ зорилго дүүргэхын тулада элбэг хүрэхэ тэжээлтэй байдаг болохо ёһотойбди. Колхоз, совхозууд малай эдихэ ороһо тарьяанай зүйл ехээр ургуулдаг болохо, энээнһээ гадна тэжээлэй ургамалнуудые улам ехээр абадаг болохо, сабшалан, бэлшээринүүдые гуримтай һайн болгохо гээшэ тон шухала удха шанартай. Энээн тухай ЦК-гай үнгэрһэн Пленумүүд дээрэ нилээд шангаар хөөрэлдэһэн байхабди.

Һүүлэй үедэ байгуулагдаһан шэнэ һалбари болохо микробиологическа промышленность ехээр хүгжөөгдэхэ зэргэтэй. Энэ хадаа мал ажалые тэжээлэй белогоор, антибиотигуудаар болон микробиологиин бусад продуктнуудаар элбэгээр хангаха ёһотой. Мүн орон дотор комбикорм али болохо ехээр үйлэдбэрилдэг болохо шухала.

Манай ургажа байгаа хэрэглэмжые гүйсэд хангахаар хэмжээндэ хүрэтэр хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхын тулада айхабтар ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй гэжэ таанад хаража байнат. Колхоз, совхозой үйлэдбэриие, тэрэшэлэн тэрэниие хангадаг һалбаринуудые түгэс хүсэтэ материально-техническэ баазатай болгожо шадаал һаа, бидэнэр богонихон болзор соо иимэ ехэ продуктнуудые абадаг боложо шадахабди. Ушар тиимэһээ хүдөө ажахыгаа мүнөө үеын машина, техникээр улам ехээр хангаха, минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад химическэ хэрэгсэлнүүдые хэрэгтэй соонь үгэжэ байха, газар һайжаруулха хүдэлмэри үргэн хэмжээгээр ябуулха шухала. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлэнгүйгөөр хүдөө ажахыда ажалай бүтээсые шууд ехээр дээшэлүүлхын аргагүй. Харин хэнэйшье мэдэһээр, ажалай бүтээсэ гээшэ манай арадай баялигые арьбадхаха, ажалшадай материальна байдалые һайжаруулха гол эшэ үндэһэн мүн.

Бодото дээрээ энэ талаар бидэнэр юу хэхэ ёһотойбибди?

Түбхын түрүүндэ **хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта хими нэбтэрүүлхэ** хэмжээ ябуулгые һуладхаха бэшэ, харин улам шангадхаха шухала. Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасын урданайхиһаа ехэ болоһон хэмжээнэй хахадынь имагтал үтэгжүүлгэ хэрэглэһэнэй ашаар абтана гэжэ манай ороной, мүн хилын саанахишье дүй дүршэл арсашагүйгөөр гэршэлэн харуулна. Тиимэ дээрэһээ ажахыда хими нэбтэрүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо шухалын шухала үндэһэ һуури мүн.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые түргэн болзор соо ехээр абадаг болохо, ургамалнуудые хамгаалха хэрэгсэлнүүд болон бусад химикадуудые ехээр абадаг болохо гэһэн зорилго КПСС-эй ЦК-гай мартын пленум дээрэ, мүн XXIII съезд дээрэ табигдаһан байгаа гэжэ һануулһуу. Үтэгжүүлгэ болон ургамал хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдэй ехээр абтадаг болоошье һаань, энэ зорилго үшөөл хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха шэнэ предприятинууд үсөөнөөр ашаглалгада оруулагдана.

Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг промышленностьдахи байдал тухай асуудалые ЦК-гай Политбюро болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөө. Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг промышленностиие хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол абтанхай гэжэ таанар мэдэнэт. Энэ тогтоолой ёһоор, 1969—1972 онуудай туршада үтэгжүүлгын предприятинууд 95 миллион тонно хүрэтэр үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг болохо ёһотой. Мүнөө тэдэнэр 47 миллион тонно бүтээнэ. Харин саашанхи жэлнүүдтэшье химическэ промышленностиин үйлэдбэрилэн гаргаха хүсые бушуу түргэнөөр ехэдхэхэ ёһотойбди.

Ойрын хоёр жэлэй туршада илангаяа ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. 1969 ондо 13 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха предприятинуудые, 1970 ондо 12,5 миллион тонно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ предприятинуудые ашаглалгада оруулха хэрэгтэй. Тиимэ болохолоороо, хоёр жэлэй туршада үтэгжүүлгэ гаргадаг предприятинууд 25,5 миллион тонноор ехэ минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг болохо ёһотой байна. Харин тиихэдэ табан жэлэй түсэбэй гурбан жэлэй туршада оройдоол 11—12 миллион тонно ехэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ предприятинууд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагданхай бшуу.

Минеральна үтэгжүүлгын шанар һайжаруулхын тулада Химическэ промышленностиин министерство ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Манай промышленностиин бүтээн гаргадаг минеральна үтэгжүүлгын элдэб янзануудтань тэжээлэй бодосуул дутамаг байдаг, мүн тэдэнэй бусад шэнжэ шанарыень нилээд һайжаруулмаар байна.

Ургамал хамгаалха эрхим һайн химическэ хэрэгсэл, гербицидүүдээр хүдөө ажахын үйлэдбэриие хангаха тухай асуудал тон шангаар табигдана. Эдэниие үйлэдбэрилдэг предприятинуудай хүсэ шадал 1972 оной эсэс хүрэтэр 1.5 дахин шахуу ехэдхэгдэхэ ёһотой.

КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет абаһан түсэбөө бэелүүлхэ хэрэгтэнь барилгын министерствэнүүдтэ энэ жэлдэ ехэ туһаламжа үзүүлээ. Үйлэдбэриин баазанууд болон барилгашадай байра барилгада мүнгэ зөөри һомологдоо, мүн ехэ хэмжээнэй металл, трубанууд, цемент, автомобильнууд, барилгын машинанууд болон механизмууд гаргагдаба. Барилгын эмхинүүдые хүдэлмэришэн-кадрнуудаар һайжаруулха хэмжээнүүд абтаа.

Барилгануудые техническэ данса документнүүдээр, түхеэрэлгээр саг соонь хангажа байха, тэндэ шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэ болон материалнуудые суглуулха, барилгын болон хабсаралгын хүдэлмэриие урданайхиһаа һайнаар эмхидхэдэг болохо гээшэ Химическэ промышленностиин министерствын, Химиин болон нефтиин машина бүтээлгын министерствын, барилгын министерствэнүүдэй мүнөө дүүргэхэ зорилгонууд мүн. Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамалнуудые хамгаалха химическэ хэрэгсэл үйлэдбэрилдэг предприятинуудай барилгада урданайхиһаа тад ондоогоор, һайнаар хандадаг болохо ёһотойбди.

Партийна организацинууд химическэ продукци үйлэдбэрилхэ шэнэ предприятинуудай барилгануудые һуларшагүй шанга хиналта дороо абажа, саг соонь ашаглалгада оруулхын хойноһоо тэмсэхэ. КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые предприяти болон барилгануудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө дүүргэхын түлөө харюусалгые дээшэлүүлхэ ёһотой.

Ехэ хэмжээнэй газарые избёосхо болон гипсээр шанаржуулха шухала байна гэжэ ЦК-гай мартын болон майн пленумүүд дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Энэ талаар зарим тэды ажал хэгдээ. Хэрбээ 1965 ондо 10 миллион тонно избёосхын зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг байгаа һаа, нёдондо жэлдэ 16 миллион тонно абтадаг болобо. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада 11 миллион гектар газар избёосхоор шанаржуулагдаа. Энэнь үнгэрэгшэ гурбан жэлэйхидэ орходоо хоёрһоо үлүү дахин ехэ. Хэдэн ажахынуудта, жэшээнь, Москвагай, Ленинградай, Владимирска областьнуудай, Эстониин ССР-эй ажахынуудта газарай хүрьһэ избёосхоор шанаржуулха талаар яһала һайн дүршэл олдонхой. Гэбэшье олон областьнууд болон республикануудта энэ хэрэг үшөөл хүсэд һайн гуримтай болоодүй. Избёосхын зүйлнүүд гол түлэб гарай хүсөөр багаар абтана. Тиимэһээ тэрэнэй үнэнь тон ехэ аад, шанарынь муу байха юм.

Колхоз, совхозуудые хэрэгтэй соонь хангахын тулада жэлэй туршада 30 миллион тонноһоо бага бэшэ избёосхын зүйлнүүд абтадаг болохо ёһотой. Минеральна үтэгжүүлгэдэл адляар, избёосхо үйлэдбэрилхэ хэрэгыешье тон ехэ удха шанартай гэжэ тоолохо, энэ хэрэгтэ арадай ажахын түсэбүүд соо тусхай мүнгэ зөөри хараалха шухала. Барилгын, харгы замай болон коммунальна машина бүтээлгын министерство, Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерство тусхай предприятинуудые байгуулжа, газарай хүрьһэндэ избёосхын зүйлнүүдые оруулдаг аша үрэ ехэтэй машинануудые бүтээн гаргадаг болохо ёһотой.

Химическэ продуктнууд жэл бүри улам ехэ хэмжээгээр элдэб олон газарта хэрэглэгдэдэг болохо юм. Муугаар багсалжа, муугаар хадагалдаг, шадабари муутайгаар ашагладаг байһанһаа болоод, ехэ үтэгжүүлгэ гээгдэнэ гэжэ нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэгдэһэн байна. Бидэнэр али бүхы химическэ продуктнуудые эрид ехээр үйлэдбэрилдэг болохо гэһэн зорилго табинабди. Тиин эдэ продуктнуудые ашаанда һайнаар тээхэ, һайнаар хадагалха ба ашаглаха тухай асуудалые энээнтэй нэгэн хамта һайжаруулжа шадаагүй һаамнай, гээгдэл улам ехэ болохо. Тиимэһээ химическэ продуктнуудые хэхэ амһартануудые бүтээхэ, складуудые бариха, агрохимическэ хүдэлмэри эмхидхэхэ асуудалнууд үйлэдбэриин хэмжээндэ таарамжатайгаар шиидхэгдэжэ, али бүхы янзын химическэ үтэгжүүлгэнүүд болон ургамал хамгаалха хэрэгсэлнүүдые шанар һайнтайгаар хадагалха, үрэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэг хангаха ёһотой.

Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамал хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэгтэ тон нарин техническэ хараа шугам баримталха шухала. Али нэгэн янзын үтэгжүүлгэ гаргажа байтараа, тэрэнээ болёод, ондоо янзын үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг болохо гэхэ мэтээр олон ондоо шиидхэбэри абаһанай хэрэггүй. Азотно, калийна, фосфатна болон холимог үтэгжүүлгэ хэды шэнээн гаргахаб, тэрэшэлэн ургамал хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдые хэр ехээр гаргахаб гэжэ промышленность тон тодоор мэдээд байха, мүн тэдэ ямар шанартай байхаб гэжэ һайн мэдэхэ ёһотой. Заводуудые таарамжатай газартань баридаг байхын тулада ямар үтэгжүүлгэ

хүдөө ажахын али зонодо
тай байнаб гэжэ һайн тодо
шухала. Эдэ бүхы асууда
бүхы талаһаань гүнзэгыгөө
жолхо хэрэгтэй. Госплан, Хү
хын министерство, Химическ
мышленностиин министе
ВАСХНИЛ, СССР-эй науки
ми болон энээндэ хабаатай
гаанууд ерээдүй сагта хүдө
да хими нэбтэрүүлхэ генер
сэб зохёожо, Политбюрог
правительствын үзэмжэд
ёһотой.

Нүхэд! **Газар уһые һай**
тухай ехэ удха шанартай ас
ЦК-гай майн Пленум дээрэ
мнай зүб зүйтэй байгаа гэж
бүгэдэ мэдэрнэ. Уһалагда
дээрэ ороһо тарьяанай бол
ажахын бусад ургамалнууд
ехэ ургаса абаха дүй дүршэ
һэн саг соо олдоо. Поволжи
иныш, Хойто Кавказай газну
гуудта хлопок, рис, тэрэшэ
ниисэ һайнаар ургуулһан ү
энээн тухай гэршэлнэ.

Газар һайжаруулха туша
майн Пленум дээрэ хараалаг
сэбые бэелүүлхэ хэрэг хүдөө
советскэ болон партийна
гануудай гол анхаралда хо
ха ёһотой. Мүнөө үе
рим хүдэлмэриин муугаар
дадаг дээрэһээ газар һайж
хүдэлмэри аалияр хэгдэнэ.
тагдалые усадхаха тушаа түр
рүүндэ хүсэл оролдолгоёо ха
ёһотойбди. Тусхайлбал, уһал
хын барилгын үйлэдбэрии
тэрэшэлэн проектнэ эмхину
муутай байна, газар малта
барилгын машинанууд, труба
лон барилгын материал ду
уһанай ажахын эмхинууд
но-техническэ болон хүд
кадрнуудаар дутана.

Үйлэдбэриин баазанууд
гуулха, газар һайжаруулха
эмхинүүдые техникээр, мат
запасной частьнуудаар хан
шаа хараалагдаһан түсэбые д
уялгатай бүхы министерств
лон зургаанууд даажа
ажал хэрэгтээ гүрэнэй ёһор
һаань, газар һайжаруулха ү
программа амжалтатайгаар
лэгдэхэ юм. Энээн тухай ю
лэгдэнэб гэхэдэ, зарим минист
нүүд болон зургаанууд уһан
хын барилгын талаар хараа
даалгабаринуудые балай шуха
шэ юумэн гэжэ тоолодог
Жэшээнь, СССР-эй промышл
рилгын министерство уһанай
хын талаар хэгдэхэ барилга
ралгын энэ жэлэй 9 һарын
оройдоол 80 процентээр. Ху
дустриин предприятинуудай
гын министерство — 72 проц
Хүдөөгэй барилгын министерс
76 процентээр дүүргэһэн бай
Газар һайжаруулагшадай за
дые дүүргэхэ гээшэ коллектив
нэй нэрэ хүндын хэрэг боло
той.

Газар һайжаруулха капи
хүдэлмэридэ гүрэнэй зүгһөө һ
доһон мүнгэ зөөриие зүбөө
лаха тухай асуудалда тон ша
харал хандуулха шухала г
жэлнүүдэй дүй дүршэлһөө
һан ба энээн тухай ЦК-гай
пленум дээрэ хэлэгдэһэн бай
гэ зөөриин хэр зүбөөр ашагла
һаа уһалагдадаг болон хата
шэнэ талмайнуудые ашаглах
саг болзорнууд ехээр ду
байна. Хэрбээ мүнгэн болон м
альна зөөриеэ эгээл шухала ху
ринүүдтэ зорюулаа һаамнай,
хэрэгтэй продукци абаха хэ
гэдэжэ үгэхэ, мүн тэрэшэлэн
гаргашамнай түргөөр гэхэ
Тобшоор хэлэбэл, жэжэ бол
барилгануудаар мүнгэ зөөри
сэеэ сасахагүй, барилганууд
жэл соо униагайруулхагүй
Харин иимэ ушарнууд нилээд
үзэгдэнэ гэжэ нюуһан нөөһ
рэг байхагүй.

Өөрынгөө мүнгэ зөөри
газар һайжаруулха хүдэлм
гэһэн колхоз, совхозуудай үй
али болохоор дэмжэмээр.
1967 онуудай туршада орон
бүхы дээрэнь колхоз, совх
мүнгэ зөөреэр 157 мянган ге
зар уһалагдадаг болоо. Крас
хизаарай Каневска районой,
полиин хизаарай Изобильн
районой, Крымэй областиин К
гвардейскэ районой. Донецк
стиин Марьинска районой бо
сад ажахынууд нуур сөөр
малтаха, полинуудые уһалх
ехэ хүдэлмэри хээ. Газар һайж
ха хүдэлмэриин проект зохёо
хадань, энэ ажалда хэрэгтэй м
болон техникын талаар колхоз,
зуудта туһалха шухала. Гү
сэбүүдтэшье энээниие хараа
хисотой ха.

Газар һайжаруулха тухай
олон талатай ехэ асуудал юм.
уһа, энергиин эршэ хүсэнүү
бөөр ашаглаха талаар хүдөө
болон манай экономикын бус
баринуудай ашаг туһые гүйсэ
рэнээр хараадаа абахы
СССР-эй госплан, Хүдөө ажах
нистерство, Мелиорациин
уһанай ажахын министерств
на республикануудай хүтэл

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

...ҮДӨӨ АЖАХЫН АСУУДАЛНУУДААР КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН, ЦК-гай ...ЭНУМҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЯМАРААР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

...жэлэл. Эхиниинь ...эхи нюурнуудта).

...болон эрдэмтэд, мэргэ... хамта 10—15 жэлэй хо... түсэб зохёожо, ЦК-гай ...табиха ёһотой. Энэ түсэ... партиин съезд дээрэ ...ушартай. Ороной ямар ...дэхи ээлжээндэ газар ...худэлмэри хэгдэхэ ёһо... урасхалые хэдыдэ ху... гидроэнергетикэ яажа хүг... асуудалнуудые энэ тү... хараалха шухала. Эдэ бо... ондоо асуудалнуудые гүн... бодомжолжо, холын ...сэб табибал, газар һайжа... гүрэн түрын ехэ удха ...шухала асуудалые бата ...үндэһэ һууритай бол...

...шуурганһаа, уһа нойтонһоо ...рьһэнэй нуража муудадаг ...нэтэрүү шангаар тэмсэхэ ...йһые партиин XXIII-дахи ...онсолон тэмдэглэгдээ һэн. ...хабтар шухала асуудал. ...эдэ ороной олон зүүн ню... газарай хүрьһые һалхи ...хамгаалха хүдэлмэри ...Эдэ нютагуудта хүдөө ...ургамалнуудые элдүүрилэн ...тусхай агротехническэ ...зохёогдонхой. Хойто ...болон Сибирьтэ ниитэ дээ...0 миллион гектар газарта ...хамгаалха тусхай ажал ябуу...ёһотой гэжэ эрдэмтэд тооло...ай манай ороной бүхы ха... газарай табанайнь нэгэ ...у газар болоно бшуу. Мүн ...ээнэй газарта уһанай ну... хамгаалха ажал хэгдэхэ

...Центральна Комитет бо...эй Министрнүүдэй Совет ...шуурганһаа, уһа нойтонһоо ...рьһэнэй нуралгые болюул...луулагдашагүй шухала ...тухай» гэһэн тогтоол нё...абаһан юм. Партийна ...кэ органууд энэ хэрэгые ...хинамжада абажа, энэ ...дүүргэхэ тушаа бодото ху...шиидхэхэ ёһотой. Уһа ной...лхи шуурганһаа газарай ...нуралгые болюулхын тү...ые гүрэн түрын хэмжээ...атайгаар ябуулха шуха... гэхэдэ, газар ажалай бо...алай шухала продуктнууд ...ряа талхан болон бусад ...дай ехээр ургуулагдадаг ...томо районуудта нигэ... хүрьһэн муудажа байна.

...гансал нуралгаһаа бэшэ, ...бусаар, буруугаар ашаг... хамгаалха шухала. Энээн ...үндэ дахин һануулагданаб ...рые тон һалаар ашаглаха. ...рнууд үшөөл үзэгдэнэ. Хэ...терство болон зургаанууд ...худөө ажахын газарнууд...рхэдөө хаягдадаг болон ...газарнуудташье, тон ...ошье һаань, промышлен... бусад барилгануудые бод...ижа байһаар. Мүн колхоз, ...өөһэдөөшье газар уһандаа ...айнаар заримдаа хандадаг-

...тэ шанга журам тогтооха ...нэ талаар газар тухай хуу... ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэ...хуулиин проектые мүнөө ...зүбшэжэ байна. һүүлээрнь ...эй Верховно Соведэй үзэм...гдаха юм.

...! Худөө ажахымнай мүнөө... ерээдүйншье байдалынь **...техникээр хэр зэргэ хангаг...һанһаань** тон ехээр дулды... ...ажалай бүтээсые дээшэ...ниитын үйлэдбэриие аша ...болгохын тулада хүдөө ...бүхы һалбаринуудые комп...ньһожоруулха хэрэгые али ...түргэтхэхэ шухала.

...ажахын үйлэдбэриин гол ...дые комплексноор оньһо... дүүргэхын тулада трак..., комбайнууд, ашаанай ав..., экскаваторнууд, бусад ...хын болон газар һайжа...машинануудые нилээд олошо...шухала. Худөө ажахыда му... орходоо һураггүй ехэ ...рги хэрэглэгдэдэг болохо

...үедэ хүдөө ажахын техни...ээр бүтээн гаргадаг болохо ...н хэмжээнүүд абтажа бай...дар хотодо тракторай завод ...Мүн мал ажалай фермэ...рэглэгдэхэ машина болон ...бүтээн гаргаха Ковельскэ ...льска заводууд баригдажа ...Алтайн, Харьковай, Волгог...рскын тракторай заводууд, ...маш», Таганрогой болон ...ын комбайнова заводууд ...-ажахын машина бүтээл... заводууд шэнэдхэн заһаг...хай.

...худөө ажахые комплекс...ньһожоруулхын тулада энэ ...д үшөөл бага. Мүнөө Гос...ахи табан жэлэй даабарита ...проект зохёон хараалжа ...машина, түхеэрэлгэ болон за...стьнуудые хэрэглэхэ талаар ...хын улам ехэ боложо бай...мжые хараада абажа, ...болон хүдөө ажахын маши...ые саашань хүгжөөхэ ту...нууд шэнэ табан жэлэй ...хараалагдаха ёһотой.

...ажахын бүхы һалбаринуу...ексноор оньһожоруулхын ...машинануудай техническэ ...дээшэлүүлхэ шухала болоно. ...ээн гаргагдадаг олон маши... техникo-экономическа шэн-

жэ шанарынь хүдөө ажахын үйлэдбэриин мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ зохидоггүй байна. Орон доторнай 224 миллион гектар хахалагдадаг газар бии. Тиин энэ ехэ газарай ямар техникээр элдүүрилэгдэжэ байһыень хайхарангүй байха аргагүй. Нэн түрүүлэн хэлэхэдэ, тракторнуудай хүсэн бага байна.

Мүнөө колхоз, совхозуудта газар хахалдаг гол трактор гэхэдэ, 75 моринной хүсэтэй машина юм. Эдэ тракторнуудай оронд тааараха газартань ядахадаа 150 моринной хүсэтэй тракторнуудые ашаглабал, ямар үрэ гарахаб гэжэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын болон «Союзсельхозтехникын» хүдэлмэрилэгшэд тооложо үзөө юм. Эдэ тоо, баримтануудынь иимэ. Мүнөө байһан тракторые хоёр дахин ехэ хүсэтэй болгобол, эдэ нютагуудтахи ажахынуудта хэрэглэгдэдэг тракторнуудай тооё гурбанайнь нэгэ хубяар шахуу хорооохо арга олдохо, тракторнуудые болон тэрээнтэй хамта хүдэлдэг машинануудые бүтээлгэдэ гаргашалагдадаг хоёр миллион хахад шахуу тонно металл алмаха, техникэ худалдан абаха хэрэттэ нэгэн зэргэ һомологдолог мүнгые 100 миллион шахуу түхэригөөр багадхаха, мүн механизаторнуудай тооё 40 процентээр хорооохо арга олдохо байна. Гүрэндэшье, колхоз, совхозуудташье энээнһээ ехэ туһа гараха гэжэ та бүгэдэ харанат.

Мүнөө үедэ Харьковай завод 150 моринной хүсэтэй трактор бүтээн гаргадаг болохо гэжэ бэлдэжэ байнхай. Энэ тракторaa гаргаха болзорыень түргэдхэхын тулада заводой коллективтэ туһа хүргэжэ, колхоз, совхозуудта шэнэ трактор үгэхэ хэрэгтэй. Ойрын жэлнүүдтэ Ленинградай Кировскэ заводто К-700 гэжэ ехэ хүсэтэй колесно тракторнуудые улам олоор гаргадаг болохо хэрэгтэй. Тэдэ тракторнууд илангаяа тала газарта һайн хүдэлдэг байна.

Гэхэтэй хамта 200—250 моринной хүсэтэй гү, али, магад, бүришье ехэ хүсэтэй хүдөө ажахын түгэс гусеничнэ тракторые зохёолон хараалжа, үйлэдбэрилдэг болохо тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха ёһотойбди. Тракторнууд болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерство иимэ хүсэтэ тракторнуудта таараха тусхай машина болон зэбсэгүүдые зохёон бүтээхэ ажал түргэдхэхэ зэргэтэй.

«Сибиряк», «Нива» болон «Колос» гэһэн таряа хуряадаг шэнэ комбайнууд мүнөө туршагдажа дүүрэхэеэ байна. Мүнөө үедэ гаргагдадаг комбайнуудта орходоо тэдэнэй бүтээсэнь нилээд дээгүүр юм. Эдэ комбайнуудай колхоз, совхозуудай полинуудта түргөөр хүдэлжэ эхилхын тулада зохихо хэмжээнүүд абтаха ёһотой.

Хлопок хуряалгын 4-рядна бүтээсэ ехэтэй машина хлопок ургуулдаг колхоз, совхозуудта хэрэглэхын тулада бүтээгдэбэ. Эдэ машинануудые нилээд олоор гаргадаг болохо шухала. Юундэб гэхэдэ, ургуулагдаһан хлопогой гурбанайнь хоёр хуби мүнөө гараар хуряагдана бшуу. Машина бүтээгшэд мүн хадалиг нютагай газар ажалда хэрэглэгдэхэ техникые бүтээжэ үгэхэ уялгатай.

Мал ажал дээрэхи хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха ёһотойбди. Хэнэйшье мэдэһээр, энэ һалбаридамнай ажал хүдэлмэри тон багаар оньһожоруулагданхай, тиин олонхи фермэнүүдтэ ажал хүдэлмэри гараар хэгдэдэг гээшэ. Бүри һаяхан баригдаһан олон фермэнүүдшье шухала хэрэгтэй оньһожоруулгын хэрэгсэлгүй байха юм.

Промышленностиин зүгһөө тусхай машина болон түхеэрэлгэ бүтээжэ үгэхэ хэрэгэй һайнаар эмхидхэгдээгүй байһан дээрэһээл мал ажалые оньһожоруулха хэрэг гээгдэжэ ябана. Промышленность колхоз, совхозуудай хэрэглэмжые багаханааршье хангахын аргагүй үсөөн машина, түхеэрэлгэ бүтээнэ.

һаяхан промышленность, транспорт болон холбооной талаар хүдэлдэг СССР-эй Верховно Соведэй комисси мал ажалай фермэнүүдые оньһожоруулха тухай асуудал хаража үзөө. Энэ комисси ехэшье, хэрэгтэйшье ажал хээ. Тэрэнэй дурадхалнуудые арадай ажахын түсэб соо хараада абаха шухала.

Ургаса хуряалгын түлэг шанга үедэ хүдөө нютагуудта туһалхын тулада арадай ажахыһаа олон тоото ашаанай автомобильнуудые абажа эльгээхэ ушартай болодогбди. 3—4 һарын туршада хүдөө ажахыда 600 мянга шахуу машинанууд жэл бүри ондоо тээһээ ерэжэ хүдэлдэг. Хүдөө ажахымнай саашадаа улам ехээр хүгжэхэ тума машина транспорт бүри ехээр дуталдадаг болохо. Бидэ энээниие урид хаража, шухала хэмжээнүүдые саг соонь абаха ёһотойбди. Энэ асуудал шиидхэхын тулада ямаршье газарта һайнаар ябадаг, элдэб янзын ашаа шэрэлгэдэ тааруулагдаһан тусхай машинануудые хүдөө нютагуудта зорюулан байгуулжа, олоор бүтээн гаргаха шухала.

Энээнтэй хамта колхоз, совхозуудтахи ашаа шэрэлгын хүдэлмэринүүдтэ, илангаяа ажахын доторой зөөбэринүүдтэ колесно тракторнуудые һайнаар ашагладаг болохо хэрэгтэй. Мүнөө үедэ манай орон дотор миллион шахуу колесно тракторнууд бии. Эдэ гол түлэб полиин хүдэлмэридэ хэрэглэгдэнэ. Харин олонхи ушарта прицепүүдгүй байдаг тула ашаа шэрэлгэдэ хэрэглэгдэхэ аргагүй байха юм. Тракторнуудые гүйсэд һайнаар ашаглахын тулада ажахы трактор бүхэндөө хоёр прицептэй байха ёһотой гэжэ дүй дүршэл харуулна. Харин мүнөө колесно трактор бүхэндэ нэгэ

нэгэ прицеп хүртэдэггүй. Хэрбээ прицепүүдые бүтээн гаргаха хэрэг түргэнөөр һайжаруулжа шадаа һаа, хүдөө ажахыда ашаа шэрэлгэдэ ядалдаха ябадалые нилээд һуларуулжа болохо байна.

Энэ хэрэгэй гүрэн түрын ехэ удха шанартай байһыень хараадаа абажа, бидэнэр хүдөө ажахын ашаа шэрэлгэдэ тааруулагдаһан 300 мянганһаа доошо бэшэ тракторна прицепүүдые жэл бүхэндэ бүтээн гаргаха заводуудые бариха шухала гэжэ тоолонобди. Энэ зорилгые шадаал һаа түргөөр гүйсэдхэхэ шухала.

Эрдэмтэд, конструкторнууд, промышленна министерствэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ойрын жэлнүүдтэ хүдөө ажахын болон газар һайжаруулгын олон шэнэ машинануудые ухаалан зохёожо, тэдэниие бүтээн гаргажа эхилхэ ёһотой. Энээнтэй дашарамдуулан пленум дээрэ тэмдэглэхэ зүйл гэхэдэ, бидэнэр шэнэ техникые ухаалан зохёохо, эзэмшэхэ ба ажахыда нэбтэрүүлхэ хэрэг үни удаан саг соо унжагайруулдаг заншалтай болонхойбди. Энэмнай тон бүтэхэгүй байдал юм. Эрдэмтэд болон конструкторнууд һүүлэй жэлнүүдтэ 230 гаран янза түхэлэй хүдөө ажахын шэнэ машинануудые ухаалан зохёогоо. Тэдэнь гүрэнэй шалгалта гараад, бүтээгдэжэ эхилхэ ёһотой байгаа. Гэбэшье тэдэнэй хахадынь шахуу үйлэдбэрилгэдэ ороолгүй байна.

Энэ талаар жаяг заршамнай һула. Арадай ажахын түсэбэй табигдаха үедэ министерствэнүүд шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ тушаа даабариие ехэнхилээ арсалтагүйгөөр абадаг, мүн энээндэ хэрэгтэй мүнгэ зөөри хараалдаг. Теэд хожомынь олон ушарта энэ даалгабаринууд дүүргэгдэдэггүй. СССР-эй Госпланай мэдээсэһэнэй ёһоор, 1967 ондо Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерство үйлэдбэрилгэдэ ороходёһотой 8 янза түхэлэй тракторнуудай 6 янза түхэлыень олоор бүтээн гаргажа эхилээгүй байха юм. Энэ министерство конструкторска бюронууд болон өөрынгөө бусад хэдэн организаци, предприятинуудай хүдэлмэриин хойноһоо муугаар хинадаг. Энээнһээнь боложо хүдөө ажахымнай шухала хэрэгтэй тон шэнэ машинануудые абадаггүй байха юм. Барилгын, харгы замай болон коммунальна машина бүтээлгын министерство нёдондо газар уһалууриин шэнэ техникэ бүтээн гаргаха даалгабари дүүргээгүй. Мүн Химическэ промышленностиин министерствэшье шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, технологическа процесс эзэмшэхэ талаар баһал иимэ байдалтай. Энээндэ эсэс табихаар болоо. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэ техническэ дэбжэлтэһээ дулдыдадаг. Министерствэнүүд болон министрнүүд өөһэдөө шэнэ техникэ нэбтэрүүлһэнэй түлөө харюусалга бэе дээрэе дааха ёһотой.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжэтэй тааралдуулан, шэнэ машинануудые бии болгожо байха ёһотойбди. Конструкторска бюронуудые бэхижүүлжэ, тэдээндэ туһаламжа үзүүлхэ тон шухала. Тракторна, хүдөө ажахын болон мелиоративна машина бүтээлгэдэ гол шухала бүлэг машинануудай талаар генеральна конструкторнуудтай байбал, таарамжатай шэнги байна. Эдэ конструкторнууд мүнөө үеын техникые хүдөө ажахыда ухаалан зохёоһоной түлөө гүрэнэй үмэнэ харюусаха байгаа. Шэнэ, түрүү һайн хүдөө ажахын техникые богонихон болзор соо ухаалан зохёоһон конструкторнууд болон коллективүүдые мүнөөнэйхиһөө һайнаар урмашуулха хэрэгтэй байгаа. Промышленностиин бусад һалбаринуудта адли хүдөө ажахыншье талаар тусхай дүримүүдые зохёон хараалха хэрэгтэй.

Ажахын тоосооной договорой үндэһөөр тракторнуудые, хүдөө ажахын болон газар һайжаруулгын машинануудые захидаг министерствэнүүд ба конструкторска эмхинүүдэй хоорондохи экономическа сэхэ холбоо барисае батадхаха тухай асуудал шэнжэлжэ үзөөл шиидхэхэ шухала. Эдэ машинануудые хэрэглэгшэд өөһэдтөө нэн түрүүн хэрэгтэй машинануудые хэхэ захил үгөөд, хэрэгтэй мүнгыень һомолхо ёһотой байгаа.

Хүдөө ажахые ерээдүй сагта машина техникээр хангаха, хэдэн ажалда автоматизаци нэбтэрүүлхэ тухай асуудалда мүн лэ зохихо анхарал хандуулмаар. Ерээдүйн машинанууд тухай, мүнөөнэйхидэ орходоо тон ондоо үндэһөөр эмхидхэгдэхэ ерээдүйн оньһожоруулга тухай, шэнэ түхэлэй эршэ хүсэн болон материалнууд тухай бүри мүнөөнһөө бодомжолхо шухала.

Нүхэд! Хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилдэг болохо тушаа ехэ зорилгонуудые табинабди. Тиимэ ушарһаа хүдөө ажахын продуктнуудые абажа болбосоруулдаг промышленностиин хүдэлмэриие нилээд һайжаруулха тухай ехэ асуудалнуудые шиидхэхэ шухала.

Зарим газарта мяха болбосоруулдаг предприятинууд хүсэ багатай байдаг, нүгөө нютагуудта һү буйлуулха предприятинууд дуталдадаг гэжэ таанад ходо харадагта. Хаа хаанагүй холодильнигууд дуталдадаг. Хүдөө ажахын продуктнуудые болбосоруулдаг промышленностиин олон предприяти хуушарһан түхеэрэлгээр хүдэлдэг, шэнэ технологи мууса нэбтэрүүлдэг байна. Орон доторнай шэнэ элеваторнууд, складууд, продукт хадагалдаг газарнууд баригдажал байдаг. Гэбэшье хүдөө ажахын продуктнуудые

хадагалха тухай асуудал гүйсэд шиидхэгдээгүй.

Болбосоруулдаг промышленностиин предприятинуудые бариха түсэбэй жэлһээ жэлдэ дүүргэгдэдэггүй байһантай саашадаа эбсэхын аргагүй. Жэшээнь, энэ жэлдэ СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын барилгануудта барилга, хабсаралгын хүдэлмэриин юһэ һарын түсэб ойролоол 84 процентээр, СССР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын түсэб—78, СССР-эй Мяханай болон һүнэй промышленностиин министерствын түсэб 77 процентээр дүүргэгдэһэн байха юм. Союзна министерствэнүүд болон зургаанууд, тэрэшэлэн нютагай органууд һомологдоһон мүнгэ зөөриие гүйсэд дүүргэжэ ашаглажа, продукци буйлуулха, хадагалха талаар шэнэ предприятинуудые саг соонь ашаглалгада оруулжа байха тушаа хэмжээ абаха зэргэтэй.

Арадай ажахын түсэбүүдые зохёоходоо, бидэнэр хүдөө ажахын продуктнуудые болон түүхэй эдые тушаан абажа буйлуулдаг промышленностиин хүгжэлтэдэ, тэрэнэй материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ хэрэгтэ һураггүй ехэ анхарал хандуулдаг болохо ёһотойбди. Мүн буйлуулдаг предприятинуудые болон эдеэ хоол хадагалдаг газарнуудые зүбөөр тааруулжа, хэрэгтэй газартань бариха гээшэ ехэ удха шанартай. Үйлэдбэридэ ойртуулжа тэдэниие бариха гэһэн хараа шугам шангаар баримталбал таарамжатай ха. Мүн овощ, үрэ жэмэс болон хүдөө ажахын бусад түүхэй эдые буйлуулан болбосоруулха предприятинуудые, тэрэшэлэн юумэ хадагалдаг тусхай байрануудые бариха талаар колхоз, совхозуудай үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ шухала. Гүрэнэй органуудай зүгһөө тэдээндэ элдэб янзын түгэс туһаламжа үзүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Бэлэдхэлгын организацинууд болон болбосоруулгын предприятинууд колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын продукциие сэхэ байра дээрэнь тушаан абаха ёһотой гэһэн дурадхал нэгэнтэ бэшэ оруулагдаһан байна. Теэд сагдары энээниие бэелүүлхэнь бэрхэтэй. Гэбэшье продукци тушаан абаха иимэ гуримда орохо, гадна бэлэдхэлгын организацинууд болон болбосоруулгын промышленностиин предприятинуудай тусхай транспортаар продукциие хадагалагдаха газартань хүргэдэг болохо тушаа бүри мүнөөнһөө зохихо хэмжээнүүдые хараалха шухала.

Хүдөөгэй барилгын асуудалнууд дээрэ тобшоор тогтожо хэлэхыемни зүбшөөгыт. Колхоз, совхозуудта үйлэдбэриин, гэр байрын болон культурно-ажаһуудалай барилга жэл ерэхэ бүри улам ехээр хэгдэнэ. Хүдөөдэ барилгын бааза түхеэрэгдэнэ. Гэбэшье хүдөөгэй барилгын асуудалнуудта зохихо анхарал хандуулагданагүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөри гүйсэд ашаглагданагүй. Жэшээнь, хүдөөдэхи барилга, хабсаралгын хүдэлмэридэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөриһөө энэ жэлэй 9 һарын туршада 159 миллион түхэриг ашаглагдангүй үлөө. Союзна республикануудта хүдөөгэй барилгын министерствэнүүд ажаллажа эхилһээр хэдэн жэл болобо гэжэ мэдэнэт. Гэбэшье тэдэнэй олониинь бэеэ хүсэд харуулаагүй байна.

Бидэнэр хүдөөгэй барилгада тал ондоогоор хандадаг болохо ёһотойбди. Хүдөөдэхи капитальна барилгын түсэбые заатагүй бэелүүлхэ, энэ хэрэгтэ зорюулһан мүнгэ зөөриие гүйсэд ашаглаха тушаа хэмжээнүүдые абахатаяа хамта барилгын болон проектнэ организацинуудые бэхижүүлхэ хэрэгтэ, барилгын нютагай материалнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо асуудалда тусгаар ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет хүдөөгэй барилга һайжаруулха хэрэг шухала ехэ удха шанартай гэжэ тоолоод, һаяхан тогтоол абаа. Тэрээн доторнь хүдөөгэй һуурин газарнуудые ажаһуудалай, гэр байрын һайн байдалтай болбосон тосхонууд болгон, удаа дараагаар хубилгаха гол шэглэл тодорхойлогдонхой. Энэ зорилго бэелүүлхын тулада ехэ саг, ехэ оролдолго хэрэгтэй. Хүдөөгэй барилгын асуудалнууд ходоо партийна болон советскэ органуудай гол анхаралда байха ёһотой.

Колхоз, совхозой үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ совет эрдэм ехэ хубита оруулна. Парти болон араднай хүдөө ажахыда ажаллажа байгаа эрдэмтэдэй хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэнэ. Гэбэшье хүдөө ажахын талаар хэгдэжэ байһан эрдэм ухаанай шэнжэлгэнүүдэй хэмжээн болон далайсань манай хүгжэлтын улам ехэ боложо байгаа эрилтэдэ үшөө зохиногүй гэжэ тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй.

Эрдэмтэдэй аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлхын тулада али бүхы эрхэ нүхэсэл бии болгогдохо ёһотой. Энэ талаар КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет һүүлэй үедэ шухала шиидхэбэринүүдые абаа. Хүдөө ажахыда научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулжа хүгжөөхэ, тэрэшэлэн үрэһэнэй ажалые һайжаруулха тушаа абтаха хэмжээнүүд тухай тогтоол абтаа. Эдэ шиидхэбэринүүдые институтуудай, туршалгын станцинуудай коллективүүд, колхоз, совхозууд һайшаан угтаа гэжэ нүхэд мэдээсэнэ. Тэдэнэй бэелүүлэгдэхэдэ, хүдөө ажахыдахи шэнжэлгэнүүдые аша үрэ ехэтэй болгохо, научна, техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ туһа болохо байһаниинь дамжаггүй.

Манай эрдэмтэд ургаса ехэтэй хүдөө ажахын ургамалнуудай шэнэ сортнуудые, мүн ашаг үрэ ехэтэй шэнэ үүлтэрэй мал болон шубуудые ухаалан гаргажа үгэһэй гэжэ хүдөө ажахын ажалшад илангаяа хүлеэдэг. Хүдөө ажахын техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ, колхоз, совхозуудтахи экономическа хүдэлмэриие һайжаруулха талаар эрдэмтэднай бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ бээзэ гэжэ бидэнэр найданабди. Ургамалнуудай хоротон болон үбшэнүүдтэй тэмсэхэ элдэб һайн аргануудые, илангаяа биологическа аргануудые зохёохо хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха шухала. Мүн ондоо һалбариин эрдэмтэдшье хүдөө ажахыда ехэ туһаламжа үзүүлхэ уялгатай. Юундэб гэхэдэ, мүнөө үедэ математикын, механикын, физикын, химиин, биологиин болон бусад эрдэм наукануудай туйлалтануудые үрэ ехэтэйгээр ашаглангүйгөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие амжалтатайгаар хүгжөөхын аргагүй.

Социалис оронуудтай научно-техническэ холбоо харилсаагаа саашадаа улам үргэдхэн ехэ болгохо хэрэгые шухала удха шанартай гэжэ тоолонобди. Хүдөө ажахын талаар хэгдэдэг эрдэм ухаанай шэнжэлэлгэдэ, аша үрэ ехэтэй шэнэ техникэ ухаалан зохёохо, шэнэ янзын үтэгжүүлгэ бии болгохо, һайн сортын хүдөө ажахын ургамал болон һайн үүлтэрэй мал бии болгохо талаар манайхидал адли Болгарида, Венгридэ, ГДР-тэ, Польшодо, Румынида, Чехословакида болон бусад оронуудта ехэ олон һонирхолтой зүйлнүүд бии гээшэ. Дүй дүршэлөө андалдажа, хүсэл оролдолгоёо нэгэдхэжэ, эрдэм ухаанай туйлалтанууд болон түрүү дүй дүршэлөө ан-

далдан ашаглаһанай ашаар социалис оронууд хүдөө ажахыдахи научно-техническэ дэбжэлтые үргэдхэхэ, ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлхэ арга олохо юм.

Зай, нүхэдүүд, манай хүдөө ажахыдахи мүнөө үеын байдал тухай, мүн коммунис байгуулалтын зорилгын үүдэнһээ энэ һалбари тушаа табигдажа байгаа эрилтэнүүд тухай дээрэ хэлэһэн бүгэдые согсолбол иимэ байна. Шадаал һаа богонихон болзор соо хүдөө ажахыгаа техническэ талаһаань дахин шэнээр зэбсэгжүүлхэ гэһэн зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай партиин хараа шугамынь, бүхы бодото ажал ябуулгань зорюулагдаха ёһотой гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байнаб. Хими нэбтэрүүлхэ, газар һайжаруулха, комплексноор оньһожоруулха тушаа манай хараалжа байгаа түсэбүүд хадаа манай орон дотор коммунис байгуулалтын далайсада тааараха хэмжээндэ хүрэтэр хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөн дэбжээхэ хэмжээнүүд мүн.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие техническэ талаһаань шэнээр зэбсэгжүүлхын тулада гүрэншье, колхозуудшье ехэ мүнгэ зөөри гаргашалха ёһотой. Тиин бидэнэр энээниие ходоодоо хараадаа абажа, манай национальна доходһоо шухала хэрэгтэй зөөри гаргажа, хүдөөгэй улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжые хангаха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые таатай һайнаар хүгжөөхэ гэжэ оролдохо ёһотойбди. Мүнөөшье, удаадахи табан жэлэй арадай ажахын түсэбые зохёоходоо, энэ хараа шугамые наринаар баримталха шухала.

III.

Хүдөө ажахын экономикын зарим асуудалнууд

Нүхэдүүд! Хүдөө ажахын экономикын зарим асуудалнууд тушаа тогтохыемни зүбшөөгыт. Хубилгагдашагүй түсэбүүдтэ ба түсэбһөө гадуур ороһо таряа худалдаһанайнь түлөө материальна талаар урмашуулгада үндэһэлэгдэһэн хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гурим зүб байһанаа харуулаа гэжэ һүүлэй жэлнүүдэй дүршэл гэршэлнэ. Хубилгагдашагүй түсэбүүдые тогтооһон ушар түсэбһөө гадуур худалдан абаха гуримтай зүбөөр зохилдуулагдахадаа, эдеэ хоолой продуктнуудай ба түүхэй эдэй талаар оронойнгоо эрилтые бүрин дүүрэнээр хангаха, колхоз болон совхозуудай үйлэдбэриие хэлбэришэгүйгөөр дэбжээн хүгжөөхэ шухала экономическа эрхэ нүхэсэлнүүдые хангаха арга боломжо олгоно.

Энэ гуримыень мүн саашаданьшье байлгаха гэжэ партиин Центральна Комитедэй Политбюро тоолоно.

Ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ хараа түсэбүүдээ колхоз, совхозуудай һайнаар ойлгожо байхынь, үйлэдбэреэ һайнаар түсэблэхынь, агрономическа, эмхидхэлэй-техническэ болон бусад бүхы хэмжээ ябуулгануудые зохёожо байха арга боломжотой байхынь тула ерэхэ табан жэлэй туршада ороһо таряа болон бусад продуктнуудые худалдаха хубилгагдашагүй түсэбүүдые эртээнһээ буулгажа үгөө һаа, һайн байгаа.

Мүнөөнэй табан жэлэй туршада тодорхойлогдоһон хэмжээнэй зэргэ шахуу ороһо таряа гүрэндэ худалдаха хубилгагдашагүй түсэб ерэхэ табан жэлэй (1971—1975 онуудта) туршада байлгаха гэһэн дурадхал Пленумэй үзэмжэдэ Политбюро оруулна. Шухала болоо һаань, республика, хизаар болон областьнуудаар зарим тэды заһабари оруулхада болоно.

Барайгар бэлэдхэхэ түсэб амярынь табибал, һайн байна. Барайгар тарихын тула бидэнэр уһалагдадаг шэнэ талмайнуудые жэл бүри ашагладаг болохо байһан хадамнай энэ түсэб жэл бүри ехэ боложо байха ёһотой.

Хэрбээ ЦК-гай Пленумэй эдэ бүхы дурадхалнуудые таарамжатай гэжэ тоолоо һаань, орон дотороо ба союзна республикануудаар хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха түсэбүүдэй проектнүүдые абтаһан гуримай ёһоор зохёожо, үзэмжэдэ табихыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгажа болохо байна.

Худалдан абалгын түсэбүүдые республикануудта, хизаарнуудта, областьнууд болон районуудта зохёогоод, ажахынуудта хүргэхын тула жэл шахуу саг хэрэгтэй. Тиигэжэ 1970 оной эхин багаар ажахы бүхэн 1971—1975 онуудта хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха хубилгагдашагүй баталагдаһан түсэбтэй байха болоно.

Түсэблэлгын ба хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозууд ерэхэ табан жэлэй түсэбүүдые зохёоходоо, продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо арга боломжонуудаа дүүрэн хараадаа абаха, ажахынуудаа мэргэжүүлхэ асуудалнуудаа бодомжолхо ёһотой. Мэргэжүүлгэ болбол хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг олзые дээшэлүүлхэ тон зүб зам байһаниинь дамжаггүй, тиимэһээ тэрэниие бүри эдэбхитэйгээр ябуулха шухала. Энэ хэрэгтэ нэгэ янзаар хандажа болохогүйнь мэдээжэ. Нютагай эрхэ байдалые, Российн Федерациин, Украинын, бусад республикануудай хэдэ хэдэн областьнуудта байһан һайн дүй дүршэлые хараадаа абаха шухала. Союзна болон республикануудай Хүдөө ажахын министерствэнүүд, научна эмхи зургаанууд мэргэжүүлхэ хэрэгые шудалха болон дүй дүршэл согсолхо ябадалда бүри ехэ анхарал хандуулха зэргэтэй.

Хубилгагдашагүй түсэбүүдэй хажуугаар гүрэн хадаа, урдынхидаал мэтэ, түсэбһөө гадуур горитойхон тооной ороһо таряа болон бусад продуктнуудые худалдан абажа байха. Таанарай мэдэдэгэй ёһоор, хубилгагдашагүй түсэбһөө гадуур гүрэндэ таряа худалдахыень, мүн үйлэдбэрээ ехэ болгохыень колхоз, совхозуудые урмашуулхын тула шэниисэдэ, мүн бусад ороһо тарянай зарим ургамалнуудта худалдан абалгын гол сэн дээрэ 50 процент хэмжээнэй нэмэлтэ тогтоогдоһон байна. Урмашуулгын иимэ гурим ажахынуудай һайнаар хүдэлхэ эрхэ нүхэсэл байгуулна, үйлэдбэриин ургалтада туһална, мүн колхознигуудта, совхозой хүдэлмэрилэгшэдтэ эли тодо, ойлгосотой юм.

Түсэбһөө гадуур ороһо таряа худалдахые урмашуулха гуримые хүдөө ажахын зарим бусад продуктнуудта тарааха тухай дурадхал олон хүнүүд оруулна. Энэ дурадхалые анхаралдаа абамаар. Үйлэдбэриие ба хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абалгые ехэ болгохо иимэ хүсэтэй экономическа аргые үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Хэрбээ энэ дурадхалай һайшаагдаа һаань, байһан дүй дүршэлые хараадаа абан, энэ гуримые зохёохыень тусхай органуудта даалгаха хэрэгтэй.

Түсэбһөө гадуур продукциин гол сэн дээрэ нэмэгдэжэ, совхозуудай абадаг зөөриин зарим хубиие совхозуудай хүдэлмэришэдые, мэргэжэлтэдые, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые урмашуулгада нэмэжэ хэрэглэхэ тухай дурадхал нютагуудһаа ороно. Манай һанамжаар, эдэ дурадхалнууд анхаралда абамаар байна. Тиимэһээ тэдэниие дэмжэхэ хэрэгтэй байгаа. Тиимэ гурим болбол совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эдэбхиие улам дээшэлүүлгэдэ туһалха байна. Колхозууд тушаа хэлэхэ болоо һаа, Уставай ёһоор тэдэнэр иимэ асуудалнуудые колхознигуудай хамтын суглаанай тогтооһоной ёһоор шиидхэхэ байна.

Хүдөө ажахын продукциин сэнгүүд тухай зарим тэды ажаглалта. Мартын Пленумэй һүүлээр тогтоогдоһон худалдан абалгын сэнгүүд олонхи колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин гаргашые харюулна, үйлэдбэрээ үргэдхэн хүгжөөхын тула нөөсэтэй байхые хангана. Худалдан абалгын мүнөөнэй сэнгүүдые, ойрын үедэ гол түлэб үлөөхэ гэжэ Политбюро тоолоно. Гэбэшье зарим тэды хубилалтануудые оруулаа һаа, һайн ха. Нэн түрүүн овощой, хлопогой, шубуунай мяханай сэнгүүдые гуримшуулха шухала. Хүдөө ажахын һайн шанартай продукци худалдахыень колхоз, совхозуудые бүри ехээр урмашуулха хэрэгтэй. Зарим продуктнуудай зональна сэнгүүдые тааруулха ябадалые һайжаруулха эрилтэ табигдана.

Тракторнуудые, минеральна үтэгжүүлгэ болон материально-техническэ эд хэрэгсэлнүүдые ажахынуудай зөөжэ асарха гаргашанууд тухай асуудал анхарал татана. Эдэ зүйлнүүдые үгэдэг заводууд гү, али станцинуудай дэргэдэхи баазануудһаа холо байдаг ажахынууд эдэ гаргашануудые горитой ехээр хэдэг байна. Материально-техническэ эд хэрэгсэлнүүдые худалдан абалгын гаргашын талаар колхоз, совхозуудые адли эрхэ байдалда байлгаа һаа, зүйтэй гээшэ ха.

Мүн колхозуудһаа олзын налог абаха гуримые саашадань һайжаруулха эрилтэ табигдана. Ажахынуудай ашаг олзынь хэмжээнһээ дулдыдуулан, налог ашаха шкала тогтообол, зүб байгаа гэһэн дурадхалнууд ороно.

СССР-эй Госплан, хүдөө ажахын ба финансова органууд эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар эдэ бүхы асуудалнуудые шэнжэлээд, дурадхалнуудые оруулха зэргэтэй.

Олон колхозуудые совхоз болгохо эрмэлзэлгые үндэһэ баримтагүй гэжэ бидэнэр ЦК-гай мартын Пленум дээрэ, һүүлээрнь партиин XXIII съезд дээрэ тоолоһон байгаабди. Тиихэдээ хүдөөдэхи социалис янзын нэгэ ажахые нүгөөдөөрнь һэлгэхэ бэшэ, харин ниитын ажахын эмхидэл болохо колхозыешье, мүн совхозыешье бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ гэһэн зорилго тодорхойлогдоо бэлэй. Гэбэшье олон тоото колхозуудые совхоз болгохо гүйлтанууд орожол байһаар.

1957 онһоо 1967 он болотор орон доторнай совхозуудай тоо 2-һоо үлүү дахин—5,9 мянгаһаа 12,8 мянга хүрэтэрөө ургаа. Тэдэнэр 292 миллион гектар хүдөө ажахын эдлүүриин газартай, совхозуудта ороной бүхы тарилгын талмайн 43 процентнь бии. Тиимэһээ совхозуудай үйлэдбэри болбол манай ажахын туйлай ехэ хубинь болоно ха юм.

Гэхэтэй хамта СССР-эй, союзна республикануудай хүдөө ажахын министерствэнүүд, нютагай органууд совхозуудта ёһото анхаралаа хандуулнагүй. Тэдэнэй олонхинь хангалтагүйгөөр хүдэлнэ, үйлэдбэрнин ба финансын ажал ябуулгын гол талаар бага үрэ дүнтэй юм.

Колхозуудые хубилгажа, совхозуудай тоо олошоруулһан ябадал эдэ жэлнүүдтэ тэды зэргээр капитальна һомололгын ехэ болоһониие харуулаагүй. Тиигэжэ нэгэ совхоз дээрэ абахада, капитальна һомололгын хэмжээн зарим тэды бага болонхой. Тиимэ дээрэһээ олон тооной шэнэ совхозуудые байгуулга болбол тэдэниие хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан гүрэнэй зөөриие бага багаар олон газарта хубааха ябадалда хүргэжэ, шэнэ ба хуушан совхозуудай материальна баазые хэрэгтэй соонь бэхижүүлхэ хэрэгые хангаагүй.

Эдэ бүгэдэ хадаа бүтээсэ ехэтэй, олзо доход ехэтэй ажахынууд болгохын тула совхозуудай хүдэлмэридэ эгээн ехэ анхарал хандуулхые уялгална. Энэ хадаа оронноймнай бүхы совхозуудай хоёрой гурбан хубиин оршодог РСФСР-эй, Казахай ССР-эй хүтэлбэрилхы органуудта нэн түрүүн хабаатай юм.

Үргэн дэлисэтэй мелиоративна хүдэлмэри уһанай ажахын органуудта ехэ эрилтэ табина. СССР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министерство байгуулжа, бидэнэр зүб юумэ хээбди. Министерство, тэрэнэй нютагай органууд уһанай ажахын ба барилгын организацинуудые байгуулха, тэдэниие кадрнуудаар бэхижүүлхэ талаар богонихон болзорой туршада бага бэшэ хүдэлмэри ябуулаа. Зүгөөр министерствын хүдэлмэридэ бүгэдэ юумэн ёһотоор гуримшаагүй байһаар. Уһанай ажахын хүдэлмэриин шанарай ба уһалууриин системые зүбөөр ашаглахын түлөө харюусалга бага байна. Мүнөө болотор уһанай ажахын ба хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэриин хоорондохи илгаань үшөөл тодорхойлогдоогүй.

«Сельхозтехникын» хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха эрилтэ табигдана. Колхоз болон совхозуудые үйлэдбэриин-техническэ талаар хангалгада ехэ дутагдалнуудай байһан тухай үсөөн бэшэ дохёонууд нютагуудһаа ородог. Машинануудые, запасной частьнуудые, барилгын болон бусад материалнуудые өөрынгөө транспортаар сэхэ ажахынуудта абаашаха, түхеэрэлгэнүүдые бэлэдхэхэ, хабсаргаха тухай оролдолгые бэе дээрээ даажа абаха, тиигэжэ, ондоогоор хэлэбэл, бүтэн бэлэн техникые колхоз болон совхозуудай абажа байхые эмхидхэхыень «Сельхозтехникэдэ» даалгаха дурадхалнууд ороно.

Мүн хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ, илангаяа овощ болон үрэ жэмэс бэлэдхэхэ хүдэлмэриин эмхидхэлые һайжаруулха тухай асуудал зүбөөр табигдана.

Хүдөөдэ зорюулагдаһан машина болон механизмуудые гаргадаг үйлэдбэриин олон ондоо министерствэнүүд болон ведомствэнүүдээр тараагдашаһантай холбоотой асуудалнууд гарана. Жэшээлхэдэ, мал ажалда хэрэглэгдэдэг түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ 150-һаа олон предприятинуудта тараагданхай, тиихэдэ тэдэнэй ойролоол 30-ниинь Трактор болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын мэдэлдэ байдаг, бусадынь—ондоо 13 министерство болон ведомствэнүүдтэ мэдэлтэй.

Иигэжэ тараагдашаһан ушар мал ажалай болон тэжээл буйлуулгын хүдэлмэриие оньһожоруулха техническэ дэбжэлтые горитойгоор хойшонь татана. Ушар юуб гэхэдэ, энээндэ хабаадуулагдаһан олон предприятинууд энэ талаар шадабари ехэтэй шухала мэргэжэлтэдээр дутуу, тиимэ-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта).

ХҮДӨӨ АЖАХЫН АСУУДАЛНУУДААР КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН, ЦК-[...] ПЛЕНУМҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЯМАРААР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУ[...]

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1,2,3-дахи нюурнуудта)

һээ гаргажа байһан техникээ һайжаруулха хүдэлмэриие ёһотоор ябуулнагүй. Бага хэмжээгээр предприятинуудта элсүүлэгдэһэн продукци заводуудта үнэтэй болоно. Тиимэһээ машинануудай сэн дээшэлнэ. Иимэ байдал мелиоративна техникэ үйлэдбэрилгэдэ тохёолдонхой. Тиимэ техникэ гаргалга 11 министерство болон ведомствэнүүдээр тараагданхай.

ЦК-гай Политбюро, правительство энэ Пленум дээрэ һанамжануудаа андалдаһаниие хараалаа абан, эдэ бүхы асуудалнуудые хаража үзөөд, зохихо хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Нүхэдүүд, хүдөө ажахын талаар манай үмэнэ үсөөн бэшэ зорилгонуудай табигдаад байһые харана бэзэт. Ганцахан арадай ажахын нэгэн шухала һалбариие саашадань хүгжөөхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ бэшэ. Харин һүүлэй һүүлдэ совет общественэ социально-экономическа, соёл культурын хүгжэлтын ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Хүдөө тосхоной үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэ бүхы ажалшадай материальна ажаһуудалые улам һайжаруулха арга олгохо, хүдөөдэ соёл культурын ургалтын шэнэ, үргэн ехэ арга боломжонуудые нээжэ үгэхэ. Гэхэ зуура хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ хүдөөгэй хүн зоной ажалай шэнжые хубилгаха, тэрэниие бүри ехээр индустриальна ажалай шэнжэ түхэлтэй болгохо ябадалда хүргэхэ байна. Энэ замаар дабшахадаа, бидэнэр коммунис байгуулалтын гол шухала зорилгонуудай нэгэн—город болон хүдөө тосхоной хоорондохи шухала илгаануудые үгы болгохо зорилгые удаа дараалан шиидхэжэ байха болонобди.

Хүдөө ажахые материально-техническэ талаар шэнээр зэбсэгжүүлхэ талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ манай промышленность ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Зүгөөр промышленностиин саашанхи хүгжэлтэ хадаа мүн хүдөө ажахын амжалтаһаа, городые түүхэй эд болон эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгын хэмжээнһээ, заводууд болон фабрикануудые хүдэлмэришэн ангиин шэнэ халаанаар хангажа байха хүдөө тосхоной арга боломжоһоо ехээр дулдыдаха байна гэжэ хараалаа абаха шухала.

Нүхэдүүд, хараалагдаһан бүхы хэмжээ ябуулганууд нэгэл эрмэлзэлгээр —совет арадай ажаһуудалые улам һайжаруулха, хүдэлмэришэн ангиин ба тариашадай союзые, манай социалис Эхэ ороной хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ гэһэн эрмэлзэлгээр нэбтэрэнхэй байһые харана бэзэт.

Хүдөө ажахын талаар ехэ зорилгонуудай ганцахан энэ һалбариин хүдэлмэрилэгшэдөөр шиидхэгдэхэгүй байһаниинь ойлгосотой. Хими үргэнөөр хэрэглэлгэ, газар уһалалга ба үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга хэхэ хүдэлмэриие бэелүүлхэ хэрэг хүдөөгэй ажалшадай ба хүдэлмэришэн ангиин, эрдэмтэд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, промышленностиин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй—нэгэ үгөөр хэлэбэл, бүхы совет хүнүүдэй хамтын хүсэлэл оролдолгоор бүтээгдэжэ шадагдаха юм.

Хүдөө ажахын шэнэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлгэдэ партийна организацинууд гол үүргэ дүүргэхэ байна. Нэн түрүүшээр партиин хүдөөгэй райкомууд, партийна эхин организацинууд ба колхоз, совхозуудта хүдэлдэг коммунистнууд тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэй үмэнэ парти ехэ зорилгонуудые нэгэнтэ бэшэ табиһан юм. Тэдэнэр бага бэшэ бэрхэшээлнүүдые дабажа, тэдэниие шадамараар шиидхэдэг һэн. Мүнөө хүдөө ажахын коммунистнуудай арми 5 миллионһоо олон. Хүдөөгэй партийна организацинуудай ажал ябуулга хадаа полинуудай үндэр баян ургасын түлөө, мал ажалай ехэ ашаг шэмын түлөө, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхын, эгээн ехэ ажалай бүтээсэ туйлахын түлөө тэмсэлдэ шэглүүлэгдэһэн байха зэргэтэй.

Манай Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ мүн промышленностиин партийна организацинууд табигдаха ёһотой болоно. Нэн түрүүн хүдөө ажахын машина бүтээлгын, трактор, автомобиль бүтээлгын ба химиин промышленностиин предприятинуудай, барилгын организацинуудай, научно-шэнжэлэлгын ба хүдөө ажахытай али нэгэн аргаар холбоотой бусад бүхы эмхи зургаануудай партийна организацинуудые би хараадаа абанаб. Тэдэнэй аша ехэтэй ажалһаа ехэ юумэнэй дулдыдадаг тухай хэлэһэнэйшье үлүү!

Кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо, бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэг манай бүхы амжалтануудай шиидхэхы эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн хододоо байгаа, байһааршье. Манай кадрнууд ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Гүнзэгы эрдэм ухаантай байхые, илангаяа экономикын, наука болон техникын талаар гүнзэгы эрдэмтэй байхые ажабайдал тэдэнһээ эринэ. Тиимэһээ һургуулинууд, курсанууд, семинарнууд болон эрдэм бэлигээ ба дүй дуршалаа нарижуулан һайжаруулха бусад һургуулинуудаар дамжуулан, хүтэлбэрилхы кадрнуудые, мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, һургаха талаар саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулжа байха гээшэ партийна организацинуудай шухалын шухала зорилго мүн. Дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдтэ, профессионально-техническэ эрдэмэй һургуулинуудта хүдөө ажахыда хэрэгтэй дээдэ ба дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые, мүн ниитын мэргэжэлэй хүдэлмэрилэгшэдые хүрэхэ соонь бэлдэжэ байха тухай саг соогоо оролдожо байха шухала. Эдэ кадрнуудые бэлдэхэ, һургаха холын хараатай тодорхой түсэбтэй байха хэрэгтэй.

Партийна, гүрэнэй, ажахын органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ түрүү хүдэлмэришэд болон колхозниуудые олоор дэбжүүлхэ шухала. Эхэнэрнүүдые бүри эршэтэйгээр дэбжүүлхэ шухала. Хүдөө нютагта ажахые хүтэлбэрилэгшэдэй, бригадирнуудай, фермые даагшадай болон отделениие эрхилэгшэдэй дунда тэдэнэр үшөөл үсөөн байһаар. Тэрэшэлэн эхэнэрнүүдэй дундаһаа хүдөөгэй механизациин мэргэжэлтэдые бүри эдэбхитэйгээр бэлдэхэ хэрэгтэй. Хүдөөгэй эхэнэрнүүдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхим, бүри һайн эрхэ байдал байгуулха тухай бүри ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй байна.

Хүдөөдэхи партийно-политическэ хүдэлмэриин шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн залуушуултай хэгдэхэ хүдэлмэри болоно. Манай Пленумэй шиидхэбэринүүд, хүдөө ажахын талаар манай түсэбүүд ганцахан хүдөөгэй бэшэ, мүн городой залуушуулай үмэнэ шэнэ түсэбүүдые, ажал ябуулгын үргэн ехэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ. Элидхэл дотор найруулагдаһан хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ программые бэелүүлхын тула хүдөө ажахыда хэды олон мэргэжэлтэдэй, инженер болон техникүүдэй, механизатор болон агрохимигүүдэй, мелиораторнуудай, барилгашад болон мэргэжэл ехэтэй бусад кадрнуудай хэрэгтэй болохые, нүхэдүүд, ойлгоно бэзэт.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ манай залуушуул хубитаяа ехээр оруулха байһандань парти найдана. Эрдэм наукын үндэһэ һуури шудалһан, бурьялжа байһан эршэ хүсэтэй, эрдэм номдо дуратай, бүхы шэнэ юумэндэ анхаралтайгаар хандадаг залуушуул — энэ хадаа манай хүдөө тосхоной ерээдүй мүн. Тэрэниие хүмүүжүүлхын тула, залуушуултай хүдэлхын тула сагаа, хүсэ шадалаашье гамнаха хэрэггүй.

Олониитын дунда партийна организацинуудай ябуулдаг политическэ хүдэлмэридэ бүри ехэ далисэ бидэнэй олгуулха ёһотойбди. Арадтаа хандаха, тэрээндэ түшэглэхэ — энэ хадаа манай партиин туршагдамал арга мүн, хараалһан зорилгоёо туйлаха үнэн зүб харгы зам мүн. Политическэ хүдэлмэри ажабайдалтай нягта холбоотой байха зэргэтэй. Тэрэ хадаа хүнүүдые ёһотоор элсүүлэн бодхоохо, ажалай һайн һайхан хэрэгүүдтэ тэдэниие зоригжуулха ёһотой. Социалис мүрысөөнэй удха шанарые улам өөдэнь үргэхэ, гэрээндэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байха, шэнэ, һонирхолтой мүрысөөнүүдые оложо байха, үйлэдбэриин түрүүшүүлые үргэнөөр харуулжа байха шухала. Энэ талаар партийна организацинуудһаа гадна, профсоюзай организацинууд, мүн манай хэблэл шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой.

Олониитын дунда хүдэлхэ гээшэ ажалшад тухай, тэдэнэй ажаһуудалые һайжаруулха, хүдөөгэй ажабайдалай соёл культурые дээшэлүүлхэ тухай оролдожо байха гэһэн удхатай. һүүлэй үедэ энэ талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Гэбэшье хэдэ хэдэн шалтагаанаар, тэрэ тоодо бага анхарал хандуулдаг байһанай шалтагаанаар, хүдөө тосхониие культурно-ажаһуудалай талаар хангалгада шиидхэгдээгүй олон асуудалнууд бии байһаар. Хүдөө тосхоной ажалшадай оюун ухаанай, ажаһуудалай эрилтэнүүдые бүхы хэмжээгээр хүгжөөжэ, бүрин дүүрэн хангаха — энэ хадаа бүхы партийна организацинуудай, гүрэнэй органуудай, профсоюзуудай, комсомолой, бүхы совет олониитын үндэр уялга мүн.

Колхоз, совхозуудай хүдэлмэридэ, хүдөөгэй ажабайдалай бүхы таладань манай зорилгонуудта [...] асуудалнууд гэжэ байхаг[...] ЦК-һаа эхилээд, партии[...] горкомууд, райкомууд бол[...] на эхин организацинууд [...] партийна организацинууд[...] риие бүри үндэр хэмжэ[...] уялгатайбди. Хүдөө ажах[...] талаар манай түсэбүүдэй [...] рээ бэелүүлэгдэхэ байһа[...] шье материально-техничес[...] ломжонуудта ба орон дот[...] даһан экономико болон [...] ническэ дэбжэлтын туйлаг[...] жээндэ түшэглэнэ бэшэ. [...] олониитын дунда. арадай [...] тиин, тэрэнэй бүхы отряд[...] наар табигдаһан эмхидхэлэ[...] литическэ хүдэлмэриһөө т[...] дулдыдаха байна.

Нүхэдүүд!

Хүдөө ажахые саашa[...] жөөхэ тушаа КПСС-эй Ц[...] нум дээрэ зүбшэн хэлсэж[...] асуудалнууд гүрэн туры[...] ехэ удха шанартай юм. [...] шиидхэбэринүүд болбол ма[...] ажал хүдэлмэриин програм[...] байна.

Манай политикые совет [...] гүнзэгыгөөр ойлгодог, дэм[...] һанда түшэглэн, парти бол[...] хүдөө ажахын урагшаа [...] хэжэ, арадайнгаа, гүрэнэй [...] жа байгаа эрилтэнүүдые хү[...] нээр хангадаг болохын т[...] хы хүсөөрөө оролдохо. (Ал[...] га).

„СОЮЗ-3" ГЭЖЭ ЗАМБУУЛИНАЙ ОНГОСО ДЭЭРЭ КОСМОНАВТЫН НИИДЭЛГЭДЭ, МҮН ЗАМБУУЛИНДА НИИДЭХЭ ҮЕДӨӨ ЗАМАА ХУБИЛГАН НИИДЭХЭ БА ТЭРЭНИИЕ „СОЮЗ-2" ОНГОСОДО ДҮТЭЛЭН ОЙРТУУЛХА ХЭРЭГТЭ ХАБААДАҺАН ЭРДЭМТЭД БА КОНСТРУКТОРНУУДТА, ИНЖЕНЕР, ТЕХНИГҮҮДТЭ, ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ, БҮХЫ КОЛЛЕКТИВҮҮД, ЭМХИНҮҮДТЭ, СОВЕТ КОСМОНАВТ НҮХЭР ГЕОРГИЙ ТИМОФЕЕВИЧ БЕРЕГОВОЙДО

Хүндэтэ нүхэд!

Агуухэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойн баярай урдахана совет наука ба техникын туйлаһан шэнэ илалта замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэлгын түүхэдэ шэнэ хуудаһа нээбэ.

«Союз-2» гэжэ пилотгүй, космонавт Георгий Тимофеевич Береговойн жолоодоһон «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосонууд Советскэ Союзһаа дэгдээгдэжэ, замбуулиниие саашадань шэнжэлэн мэдэхэ хэрэгтэ научна, техническэ шэнэ туршалга ба шэнжэлэлгэнүүдые хэхэ арга олгоо.

Замбуулинай дайдада научно-техническэ шэнжэлэлгэнүүд ба туршалгануудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй һүүлдэ замбуулинай онгосонууд Газар дээрэ урид хараалагдаһан райондо хазагайрангүйгөөр сэхэ буубэ.

Манай эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй, техникүүдэй, хүдэлмэришэдэй бүтээһэн «Союз-2», «Союз-3» гэжэ онгосонууд замбуулин соогуур ниидэлгын орёо эрхэ байдалда даабаряа дүүргэжэ гараа. Ниидэлгын үедэ «Союз-2», «Союз-3» онгосонуудай оньһон түхеэрэлгэнүүд һаадгүй һайнаар, найдамтайгаар хүдэлжэ гараа.

Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ хэрэгтэ манай Эхэ ороной туйлаһан шэнэ амжалтаар, космонавт нүхэр Г. Т. Береговойн баатаршалгаар совет арад омогорхоно.

Замбуулинай дайдаар амжалтатайгаар ниидэжэ, даалгагдажа үгтэһэн хүндэтэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйтнай дашарамдуулан, хүндэтэ нүхэр Г. Т. Береговой, Таниие Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

«Союз-2», «Союз-3» онгосонуудые бүтээһэн, тэдэнэй амжалтатайгаар ниидэхэ хэрэгтэ хабаадаһан эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд ба хүдэлмэришэдые халуунаар амаршалнабди.

Замбуулинай гайхамшаг онгосонуудые бүтээһэн совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдтэ алдар соло!

Эрэлхэг зоригто совет космонавтнуудта алдар соло!

Совет арадай бүхы илалтануудые эмхидхэгшэ ба зорюулагша Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

КПСС-эй Центральна Комитет | **СССР-эй Верховно Соведэй Президиум** | **СССР-эй Министрнүүдэй Совет**

ЗАМБУУЛИНАЙ „СОЮЗ-3" ГЭЖЭ ОНГОСЫН НИИДЭЛГЫН ТҮГЭСХЭГДЭҺЭН ТУХАЙ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Лётчик-космонавт нүхэр Георгий Тимофеевич Береговойн жолоодожо ябаһан «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосо Газарые тойрон дүрбэн суудхын турша соо ниидэһэнэйнгээ һүүлээр Караганда город шадар 1968 оной октябриин 30-да Москвагай сагаар 10 час 25 минутада буугаа гэжэ урда тээнь мэдээсэгдээ һэн.

Нүхэр Береговой бэемни һайн гэжэ өөрыень угтаһан ханинар, корреспондентнууд болон спортивна комиссарнуудта мэдээсээ, «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосодо техническэ талаар үндэр сэгнэлтэ үгөө.

Тэрэнэй һүүлээр, ниидэлгын түгэсхэгдэһэнтэй дашарамдуулан, медицинскэ шалгалта гарахын, онгосые туршаха программын дүүргэгдэһэн, мүн хэгдэһэн шэнжэлэлгэнүүд тухай ниидэлгын хүтэлбэрилэгшэдтэ элидхэхын тулада лётчик-космонавт нүхэр Георгий Тимофеевич Береговой космодром дээрэ ерээ.

«Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосо Газарые 64 дахин тойроһон байна. Энэ ниидэлгын үедэ «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосо оло дахин замаа хубилгаа. Тиихэдээ зүг шэгые тодорхойлон ниидэхэ элдэб онол аргануудые хэрэглээ, «Союз-2» гэжэ замбуулинай онгосодо хоёр удаа дүтэлэн ойртоо, тэрэшэлэн замбуулинай дайда соо онгосын оньһо түхеэрэлгэнүүдые али бүхы талаһаань хүсэдөөр туршажа үзөө.

Научна шэнжэлэлгэнүүд ба ажаглалтанууд ехээр хэгдэһэн байна. Түсэхайлбал, одо мүшэтэ огторгойе, Газарые, одо мүшэдые адаглан хараа, Газарые тойроһон үүлые, тэрээн дээрэхи саһые, үдэрэй ба бүрүүл боложо байха сагта тэнгэриин хаяае фотографировалаа. һалхи шуурганууд болохо шэнжэ тэмдэгүүдые, Газарай толотон харагдалгые шэнжэлээ, замбуулин соогуур ниидэжэ ябаха үедэ нюдэнэй харасын хэр һайн байдаг тушаа психо-физиологическа шэнжэлэлгэнүүдые хээ.

Бүхы ниидэлгын үедэ лётчик-космонавт нүхэр Береговойн бэе һайн байгаа. һудалынь 62—67 дахин сохидог, минута соо 12—18 дахин амилдаг байгаа бшуу.

Телеметрическэ хэмжэлгэнүүдэй, радио-хөөрэлдөөнүүд болон телевизионно ажаглалтануудай мэдээнүүдэй ёһоор бүхы ниидэлгын үе соо нүхэр Береговой ехэ һайнаар хүдэлмэрилөө. Ажамидаралые хангаха оньһон түхеэрэлгэнүүд гэмгүй һайнаар хүдэлжэ онгосын кабина соо угаа аятай зохид эрхэ байдал бии болгоо.

Лётчик-космонавт Береговойн бүхы ниидэлгын үе соо тэрээнтэй саг үргэлжын тогтууритай радио-холбоон байгуулагдаһан байгаа. Онгосын түхеэрэлгэнүүд, Газарые тойрон ниидэлгын үедэ космонавтын ямар эрхэ байдалда хүдэлһэн тухай лётчик-космонавт Береговой «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосоһоо хэдэн телевизионно репортажуудые дамжуулаа.

Ниидэжэ ябаһан замбуулинай аппарадые залан шэглүүлхэ элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэн, замаа хубилгаха, ойртолсохо туршалгануудые хэһэн, онгосын түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэрилхэдэ, гаарамжатай байлгада сэгнэлтэ үгэһэн, одо мүшэнүүд тээшэ ниидэлгын зарим хубинуудые туршажа тодорхойлһон ушар «Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосын ниидэлгын шухалын шухала үрэ дүн болоно.

Газарые тойрон дабшахада, замаа хубилгахада, газарта бууходо тэрэнэй бүхы оньһон түхеэрэлгын ямараар хүдэлһэн тухай техническэ шухала мэдээнүүд абтаа. «Союз-3» онгосоор ниидэхэдээ, лётчик-космонавт нүхэр Георгий Тимофеевич Береговойн туршалгануудые хэжэ бэелүүлһэн шэнжэлэлгэнүүд залан жолоодолгото ниидэлгэнүүдэй техникые хүгжөөлгэдэ, научна ба арадай ажахын зорилгонуудые дүүргэхэ станцинууд соо космонавтнуудай научна ажал ябуулга эрхилэлгэдэ угаа шухала удха шанартай.

«Союз-3» гэжэ замбуулинай онгосын ниидэлгын үрэ дүнгүүд согсолон шэнжэлэгдэжэ байнхай.

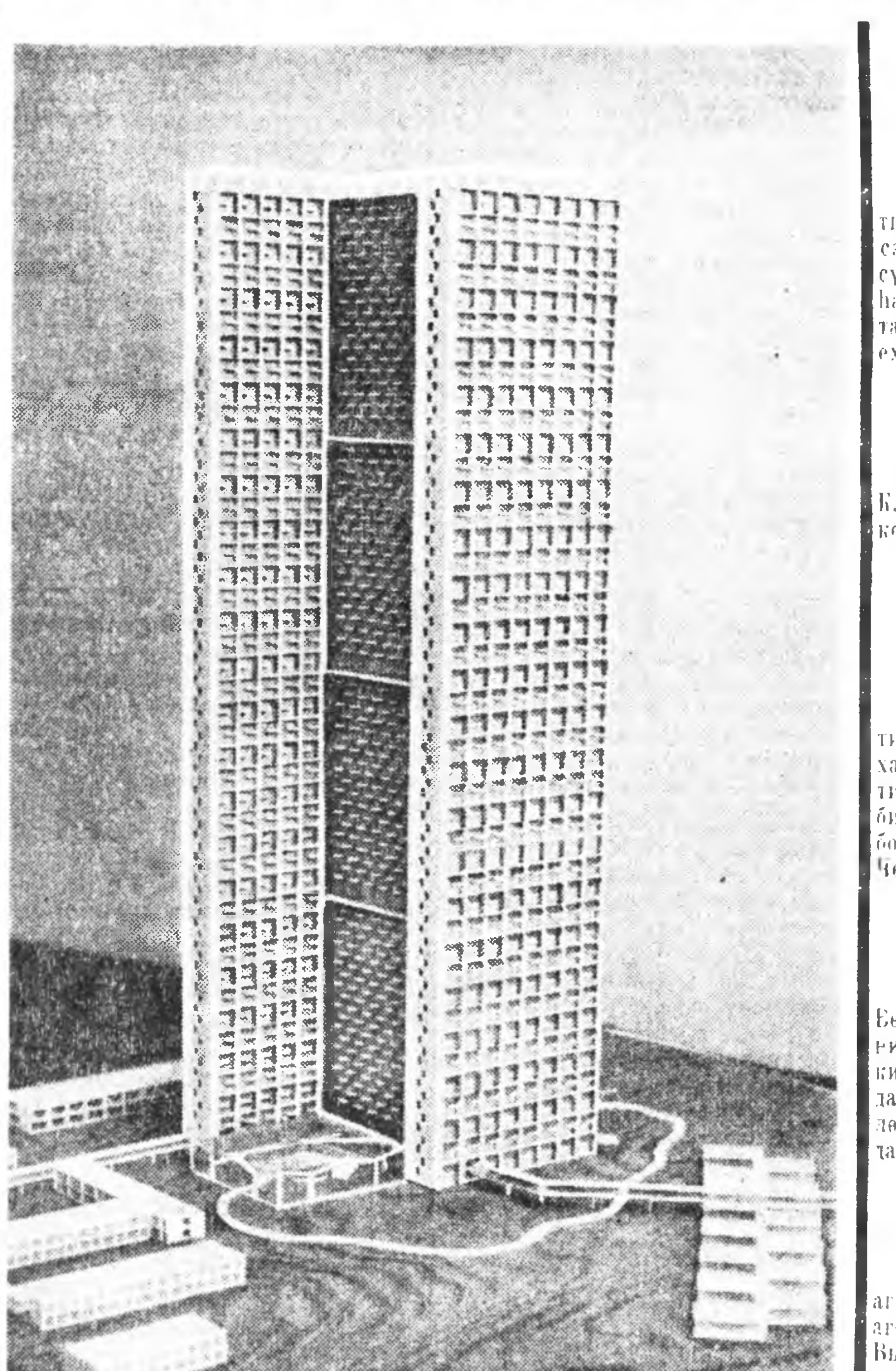
ОРООҺО ХУДАЛДАХА ТҮСЭБЭИ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАИ

СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл

Ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө, табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлээд, орооһото ургамалнуудай баян тариа ургуулжа, гүрэндэ тариа худалдаха түсэбөө үлүүлбэ.

Байгша оной октябриин 25-най мэдээгээр 68,3 миллион тонно (4,2 миллиард пүүд) орооһон, тэрэ тоодо 47560 мянган тонно шэниисэ гүрэнэй амбаарта оруулагдаа. Эдеэ хоолдо хэрэглэгдэдэг гэршүүхэ, барайгар, ешмээн ба бобово ургамалнуудые худалдаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Барайгар, кукуруза болон бусад ургамалнуудые худалдалга үргэлжэлһээр.

Центральна научно-шэнжэлэлгын ба проектнэ институдай архитекторнууд олон дабхартай гэрнүүдэй шэнэ проект зохёогоо. Тиимэ нэгэ гэр соо зургаа мянган хүн ажаһууха аргатай. Зураг дээрэ: олон дабхартай байрын гэрэй макет. АПН-эй фото.

НОМОИ ТАГ

„ТАРЯАШАН ШОНЫЕ ЯАГААД ҺУРГААБ"

Иимэ гаршагтай ном Буряадай номой хэблэл барлан гаргаба. һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдтэ зорюулагдаһан энээхэн ном гоё һайхан зурагуудтайгаар хэблэгдээ. Тиимэһээ багашуулай һонирхон хараха, уншахань дамжаггүй. Авторынь Семен Дмитриевич Дунаев.

„ЭНЭ НАҺАН"

Номой таг дээрэ гараһан нүгөөдэ номынь гэхэдэ, журналист Доржи Эрдынеевэй «Энэ наһан» гэһэн туужа болоно. Туужа дотор колхозой комсомолшуудай тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо талаар гаргаһан эдэбхи үүсхэл тухай тодорхойгоор хэлэгдэнэ.

„АХА ДҮҮ РОГОЖИНТОН"

Иимэ гаршагтай туужа мүн лэ номой таг дээрэ табигдаба. Номой автор Никифор Рыбко «Барабан зовет» гэһэн туужаараа эдир уншагшадта мэдээжэ болоһон байха. «Барабан зовет» гэһэн туужын геройнуудай хуби заяанай ямараар дүүрэһэн тухай номой автор шэнэ туужадаа бэшэнэ. Зүгөөр «Аха дүү Рогожинтон» гэһэн туужань дээрэ дурсагдаһан номой үргэлжэлэл бэшэ юм. Туужа дотор 30-аад оной комсомолшуудай шэнэ байдал хүгжөөжэ, ажабайдалаа түхеэрһэн тухайнь хэлэгдэнэ.

„ҮЙЛЭДБЭРИДЭХИ РЕЗЕРВ БА ТЭРЭНИИЕ ЭЛИРҮҮЛХЭ АРГА ЗАМУУД"

Энэ номой авторнууд А. Аюшеев, В. Петров гэгшэд арадай ажахыда бии байгаа нөөсэ, мүн тэрэниие арадай ажахыда яагаад ашагтайгаар хэрэглэжэ һураха тухай ном дотороо бэшэнэ.

Дурсагдагша номууд республикын худалдаа наймаанай магазинуудта орожо, уншагшадта хүрэгдэхэнь.

Р. БАТОЦЫРЕНОВА.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Совет эрдэмтэд, инженернүүд, хүдэлмэришэд болон космонавтнуудта КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн бэшэг «Алдарта ойн хүндэлэлдэ» зорюулһан информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Эмхигүй ажалай үрэ» гэһэн А. Куклинай статья. Түрэл орон доторнай. «Ажалай гвардеецүүд» гэһэн гаршаг доро Г. Гыпыловэй зураглал.

Гурбадахи хуудаһанда: ажалшадай бэшэгүүдтэ зорюулагдаһан тусхай хуудаһан

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Спортын һонин. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд. Г. Болдогоевой очерк.

ХИЛЫН *саанаһаа*

ЯННИС РИЦОС СҮЛӨӨЛЭГДЭБЭ

АФИНА. (ТАСС). Дэлхэйн олониитын эрилтэнүүдтэ хашагдан, Грециин сэрэгэй засаглархид политическэ сүлэлгэдэ байһан үбшэн ба үндэр наһатай бүлэг хүнүүдые сүлөөлхэ баатай болобо. Түрмэдэ байхадаа бэеэ ехээр муудаһан Грециин элитэ поэт ба уран зохёолшо Яннис Ри[...] лэгдэгшэдэй тоодо оролсо[...]

Я. Рицос — Грецидэ де[...] ска эрхэ сүлөөе хамгаала[...] дуудай хоорондохи, бүхы [...] рэ эб найрамдалай түлөө [...] гаар тэмсэгшэ юм.

ПАРИЖДА БОЛОҺОН 28-дахи ТУСХАЙ ХӨӨРЭЛД[...]

ПАРИЖ, октябриин 30. (ТАСС). Клебер авенюдэхи уласхоорондын конференцинүүдэй байшан соо ДРВ-гэй ба США-гай түлөөлэгш[...] дахи тусхай хөөрэлдөөн бол[...]

ЧЕХОСЛОВАКИИН ФЕДЕРАЦИ ТУХА[...] ХУУЛИ ДОРО ГАР ТАБИГДАБА

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй Федеративна гүрэнэй эрхэтэ байгуулалта тухай конституционно хуули доро Братиславада октябриин 30-да гар табигдаба. ЧССР-эй президент Л. Свобода гар табиха үедэ үгэ хэлэхэдээ, Чехословакиин саашадаа социалис хүгжэлтэдэ шэнэ хуули[...] удха шанартай байһые [...] Чехословак гүрэн боложо [...] чешскэ ба словацка арад[...] шье талараа хүгжэн һалба[...] тэ имагтал социалис ба[...] нүлөөлһэн, нүлөөлхэшье ба[...]

БУДАПЕШТДЭ БОЛОҺОН ЗҮБЛӨӨ[...]

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Советскэ Союзай, Чехословакиин эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй организацинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн октябриин 30-да Будапешт хотодо эхилбэ. Уласхоорондын ажабайдалай һүүлэ[...] хэрэгүүд, эб найрамдалай т[...] сэлэй хүдэлөөн тушаа һанал[...] сэлгэ, тэрэ тоодо вьетнам ар[...] сэлтэй талархалгын хүдэлөө[...] хаха зорилгонууд гэһэн асу[...] зүблөөнэй зүбшэхэ зүйл бол[...]

СҮЛӨӨЛЭГДЭҺЭН РАЙОНДО БОЛОҺОН КОНФЕРЕНЦ[...]

ХАНОЙ. (ТАСС). Освобождение агентствые үндэһэ болгон, ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Урда Вьетнамда сүлөөлэгдэһэн нэгэ районд октябриин тэн багаар партизан дайнай асуудалнуудаар Урда Вьетнамай 1-дэхи конференци болобо. Конференци дээрэ Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагшын орлогшо Нгуен Тхи Динь партизан тэмсэлэй дүй дуршал ба Урда Вьетнамай арадай илалтанууд тухай гэһэн элидхэл хэбэ. «Урда Вьетнамда һүүлэй үедэ туйлагдаһан ех[...] нуудта партизан дайн гори[...] таяа оруулаа» гэжэ элидхэл[...] дэглэгдэнэ.

Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһо[...] үеын добтолгын түрүүшын [...] оын туршада милици ба зэ[...] Урда Вьетнамда дайсанай 6[...] солдат ба офицернүүдые [...] лаа, пленда абаа. 450 сам[...] рэгэй 1300 автомашинану[...] тээгээ, бута сохёо гээд эл[...] заагдана.

Урда Вьетнамай арадай [...] эхэнэрнүүдэй үүргэ ехэ ба[...] элидхэл соо баһа хэлэгдэнэ.

ҮНЭН СЭХЭ ХАНИ БАРИСААНАИ ГЭРШЭ

АЛЖИР. ТАСС-ай корреспондент В. Корзелев ингэжэ мэдээсэнэ:

Советскэ Союзай эхэнэрнүүдэй Алжирай эхэнэрнүүдтэ эльгээһэн бэлэг Алжирай эхэнэрнүүдэй Национальна холбооной секретариадай байшан соо үгтэбэ. Совет эхэнэрнүүдэй комитет микроавтобусуудые, оёдолой машинанууд ба бэшэдэг машинкануудые, эд бараа болон бусадшье бэлэгүүдые Алжир ханинартаа эльгээгээ.

Алжирай эхэнэрнүүдэй Национальна холбооной түрүүлэгшэ Н.[...] холбооной хүтэлбэрилхы [...] СССР-һээ АНДР-тэ байдаг эл[...] Д. П. Шевлягин энэ баяр [...] үедэ байдсаа.

«Бидэндэ совет эхэнэрнүү[...] һөө иимэр хандаһан ушар [...] вет арадай манай арадта та[...] үнэн сэхэ хани барисаанай г[...] гэжэ бэлэг абаха үедөө Н.[...] мэдүүлбэ.

Редакторай ор[...] М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактор[...] 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленност[...] строительства—61-35, советского строительства и быта—69[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, [...] формации—34-05, общественная приёмная—56-62, машин[...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при С[...] те Министров БурАССР.

Н-02071. Зак. № 1146